

BEROEPS- BELANGEN

ONS MINIMUM HONORARIUM*)

Collega Van Putten heeft het gehad over het groote aantal tandartsen in de groote steden, het naar beneden halen der honoraria. Na lezing van zijn artikel zal menigeen met hem gedacht hebben: Waar moet het heen; hoe lang kan de kruik nog te water gaan zonder te breken? Collegaë trachten patiënten te trekken door aan het honorarium te knabbelen, steeds maar weer een stukje er af, advertentiën worden geplaatst met lokmiddeltjes. Hebben die collegaë zich wel eens afgevraagd wat wel de grens is, waar men nu eenmaal niet ongestraft onder kàn gaan? In het Nederlandsche *Tijdschrift voor Tandheelkunde* hebben Bakker en ook Knapp berekend wat uit een practijk moet komen, wil men niet aan lager wal geraken.

Met eenige collegaë en een handelsman hebben wij hier in Bandoeng dit onderwerp besproken; het resultaat volgt hieronder. Moge het voor collegaë, die zich een en ander nog niet voldoende hebben gerealiseerd, van nut zijn en tot resultaat hebben dat een ieder eens voor zijn eigen practijk nagaat hoe zijn honoraria zijn.

Laten we ook denken aan de woorden van Mrs. Hills in „Profitable Practici”, het bekende werkje van Clapp: „First-class dentistry cannot be done cheaply. That should be borne in mind”. — *Goed werk* moet nu eenmaal betaald worden met een hooger bedrag dan het minimum.

Wat is dat minimum en hoe berekent men dat? Als basis nemen we de inkomsten en uitgaven voor een practijk van een jaar of twee, welke een eenvoudig bestaan moet opleveren voor een gezin met 1 kind.

We zullen beginnen met de uitgaven waaraan we niet kunnen ontkomen, om daarna op de berekening te komen, hoe we de honoraria moeten stellen om deze onvermijdelijke uitgaven te dekken.

Groep A — de vaste praktijkuitgaven,

Groep B — de uitgaven voor het huishouden,

Groep C — de kapitaals-investeering.

Op mij maakt het den indruk, dat in verschillende practijken maar

*) Overgenomen uit het Tandh. Corr. blad voor Ned. Indië (Jan. 1939). Wij willen deze beschouwing, die wij overigens geheel voor rekening des stellers moeten laten, onzen lezers en vooral hen die belangstelling voor Indië hebben, niet onthouden. Red.

al te vaak alleen gerekend wordt met de groepen A en B, zooals kleine autobusondernemers calculaties maken zonder rekening te houden met afschrijvingen, afbetalingen en dergelijke factoren, dat alles om de tarieven maar zoo laag mogelijk te kunnen houden.

Groep A. — de vaste practijk-uitgaven.

Huishuur (practijk-gedeelte)	f	75,—
Electriciteit, gas, water	„	30,—
Telefoon	„	10,—
Practijkjongen	„	10,—
Wasch	„	10,—
Brand- en ongevallen verzekering	„	30,—
Tijdschriften, schrijfbehoeften, enz.	„	10,—
Incasso's	„	20,—
Contributie Mij.	„	3,50
Belasting practijk	p. m.	
per maand	f	198,50
of per jaar	f	2.382,—

Groep B. — Levensonderhoud.

Ook deze kosten zullen we niet hoog nemen, n.l. f 400,— waarvan betaald moet worden de heele huishouding, waaronder we moeten verstaan: een gedeelte huishuur, personeel, kleding, voeding, schoolgeld, dokter en apotheker, belastingen, transporten, „verplichte” contributies, enz. hetgeen per jaar wordt f 4.800,—

Groep C. — Kapitaalsinvesteering.

Er wordt gewerkt met een installatie van een f 10.000,—, waarbij gerekend wordt het meubilair van wacht- en behandelkamer. Hiervan moet jaarlijks afgeschreven worden f 1.000,—
daarbij komt de gemiddelde rente „ 300,— „ 1.300,—

Totaal van groepen A, B, en C. f 8.482,—

Verder moet men bedenken, dat elke onderneming, elk bedrijf „winst” moet maken. Wij nemen hier aan een bedrag van f 5.000,— 's jaars, welk bedrag moet dienen om voor de toekomst gedekt te zijn. Hoe dit geld besteed zal worden maakt ieder voor zichzelf uit, de een belegt het of neemt er een levensverzekering voor, zet het vast voor de studie van de kinderen, ook zien we wel, dat daaruit een zekere luxe wordt betaald, hetgeen aan onze berekeningen verder niets toe doet.

Nu moeten we nagaan, wat de „effectieve” werkuren zijn, dat zijn de uren, de tijd die de patiënt in den stoel zit, dus niet de tijd voor hetgeen na de behandeling besproken wordt.

Per jaar van 365 dagen vallen af voor Zondagen 52, verder 26 dagen.

voor de vrije Zaterdagmiddag, die vrij algemeen ingevoerd is, 30 dagen voor feestdagen en vacantie. Er blijven dan over rond 250 dagen.

Het aantal effectieve werkuren kunnen we stellen op 5 per dag, hetgeen per jaar wordt 1250. Uit de „kostprijs” $A + B + C +$ de winst, gedeeld door het aantal werkuren, komen we op een bedrag, dat een werkuur moet geven.

$$\frac{A + B + C + f 5.000,-}{1250} = \frac{f 13.482,-}{1250} = f 10,78$$

Bij die $f 10,78$ moeten we nog een zeker bedrag tellen voor de verantwoordelijkheid, noem 't medische verantwoordelijkheid, die we uit hoofde van ons beroep dragen. Zeer lastig is deze in klinkende munt om te zetten, doch na bespreking met onzen handelsman zijn we op een 25 % gekomen; de $f 10,78$ wordt dan $f 13,48$, rond $f 13,50$.

Factoren zooals verlies door wanbetaling en afschrijving, rente-verlies door het lain-boelan systeem en langzaam afbetalen, zullen we hier niet in rekening brengen, dat kan ieder voor zichzelf uitmaken als hij e.e.a. voor de eigen practijk gaat berekenen.

Op de basis van $f 13,50$ beginnen we onze calculaties te maken, wat wel het *minimum* is, dat we voor de behandelingen moeten berekenen.

Amalgamvulling. Volgens statistieken is voor het leggen van de vulling en het polijsten gemiddeld 25 minuten noodig.

$$\frac{25}{60} \times f 13,50 = f 5,63$$

voor medicamenten,

$$\text{materiaal, rekenen we } 20 \% \frac{f 1,12}{f 6,75}$$

Extractie. Patiënt gemiddeld 15 minuten in de stoel.

$$\begin{aligned} \frac{15}{60} \times f 13,50 &= f 3,38 \\ 20 \% &= \frac{,, 0,67}{f 4,05} \end{aligned}$$

Op deze wijze kunnen we voor verschillende behandelingen ons minimum vaststellen. Opgemerkt zij hierbij, dat eenvoudige behandelingen hooger berekend moeten worden omdat het dikwijls noodig zal zijn voor de gecompliceerdere manipulaties een lagere prijs te kunnen berekenen. Voor prothetisch werk (inlay's, kronen, stiftanden, etc.) wordt de prijs van de materialen in aanmerking genomen, vermeerderd met den tijd, welke aan het technisch werk wordt besteed als men het werk zelf uitvoert of anders neemt men materiaal + stukloon techniker als het uitbesteed wordt.

Uit bovenstaande becijferingen, welke wel het laagste honorarium opleveren, komen we op bedragen, waar we niet ongestraft beneden komen. Goed beschouwd zijn ze zelfs *te laag*, immers verschillende bedragen, zooals belastingen, onbetaalde rekeningen, e.d. zijn niet in de becijfering opgenomen. Toch zijn mij practijken bekend, waar voor nog lagere prijzen wordt gewerkt, ik vrees echter dat de collega zich niet bewust is dat hij een zeer groot philanthroop is, maar . . . ten koste van zijn practijk.

Collegae, gooi Uw practijk niet te grabbel, U moogt dat niet doen voor U-zelf, voor Uw gezin, want mocht U in moeilijkheden komen door te lage honoraria, door philanthropie, niemand zal er U dankbaar voor zijn en U uit de put helpen. — „First-class dentistry cannot be done cheaply. That should be borne in mind”.

L e R ü t t e

UIT DE EERSTE KAMER

VOORLOOPIG VERSLAG VAN DE COMMISSIE VAN RAPPORTEURS

over het ontwerp van wet tot het treffen van nadere voorzieningen inzake de tandheelkunde.

Bij de overwëging van dit wetsontwerp in de afdeelingen verklaarden eenige leden het standpunt, dat in de Tweede Kamer mevrouw De Vries-Bruins en de heer Van Dijken hebben ingenomen, te deelen. Ook zij waren van oordeel, dat het onjuist is, hen die daartoe niet bekwaam zijn, toe te laten tot de uitoefening der tandheelkunde. In dit verband wezen zij op een artikel van de hand van den arts J. Bol in *Uitkomst*, Maandblad der Nederlandsche Vereeniging voor Natuurgeneeswijze, en getiteld: „De tandheelkundige verzorging van het Nederlandsche volk”, hetwelk over de onderwerpelijke materie is verschenen. Deze leden konden zich met het wetsontwerp niet vereenigen.

Daartegenover brachten verschillende andere leden den Minister dank voor de wijze, waarop hij voor het moeilijke vraagstuk der tandtechnici eene oplossing heeft weten te vinden. Zij zouden het op prijs stellen, indien bij het examen ermede zal worden rekening gehouden, dat het kleine aantal gedupeerde tandtechnici thans eenen leeftijd heeft bereikt, waarop het afleggen van een examen niet gemakkelijk valt, en dat deze personen in den loop der jaren hunnen arbeid behoorlijk hebben verricht. Gaarne zouden deze leden vernemen, hoe en op welk tijdstip het examen zal plaats hebben. Voorts zouden zij het waardeeren, indien de Minister zooveel mogelijk zou willen bevorderen, dat de personen, behoorende tot de groep van 4 tandtechnici, op wie het eerste amendement van den heer Van der Putt c.s. betrekking had, in de gelegenheid worden gesteld in de toekomst in hun onderhoud te voorzien.

Sommige leden hadden zich afgevraagd of het niet beter ware geweest de zaak der tandtechnici te laten rusten, doch waren van meening, nu het wetsontwerp er eenmaal ligt, er zich niet tegen te mogen verzetten.

Verschiedende leden betreurden, dat de Minister in zijne afwijzende houding in de Tweede Kamer tegenover de amendementen van den heer Van der Putt c.s. heeft volhard, waardoor een tweetal groepen van respectievelijk 4 en 19 tandtechnici niet tot het nieuwe examen zal worden toegelaten. In het bijzonder ten aanzien van eerstbedoelde groep meenden deze leden te weten, dat 's Ministers ambtsvoorganger tegenover

het denkbeeld, dezen personen alsnog gelegenheid te geven van hunne bekwaamheid te doen blijken, niet afwijzend stond. Het probleem zou nu geheel kunnen worden opgelost, indien de wet ook op hen van toepassing werd verklaard. Zij oefenen reeds eenige tientallen jaren practijk uit en kunnen, gezien hunnen leeftijd, 40—43 jaar, toch niet tot de jongeren worden gerekend.

De leden, hier aan het woord, waren van meening, dat het toelaten tot het examen van bedoelde groepen eene definitieve oplossing zou brengen voor alle tandtechnici, die vóór 10 Juni 1913 in het beroep werkzaam waren, weshalve zij den Minister verzochten alsnog eene toezegging in dien geest te willen doen.

Aldus vastgesteld den 3den April 1939.

NIVARD.
DE ZEEUW.
DE LA BELLA.
BARGE.
WOLTJER.

UIT DE EERSTE KAMER.

EINDVERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS
over het ontwerp van wet tot het treffen van nadere voorzieningen inzake de tandheelkunde.

Nadat het Voorloopig Verslag der Commissie aan de Regeering was medegeedeeld, is van haar ontvangen de navolgende

MEMORIE VAN ANTWOORD.

Dit wetsontwerp is ontsproten aan de — in de Memorie van Toelichting gemotiveerde — overweging, dat door een minder gelukkige organisatie van het examen, bedoeld in de wet van 18 Mei 1929 (*Staatsblad* no. 257), verscheidene tandtechnici in hun levensbestaan zijn gedupeerd en dat dientengevolge het openstellen van de mogelijkheid van redres voor dezen een quaestie van billijkheid is, benevens een belang van de openbare orde, omdat het oogluikend toestaan van hun wettelijk ongeoorloofde werkzaamheden op het gebied der tandheelkunde een ongewenschte toestand beteekent. Onder de bedoelde personen zijn er velen, die zich door hun opleiding en jarenlange praktijken een zekere bekwaamheid in de tandheelkundige behandeling hebben verworven. Bij het vooronderzoek en het examen zal worden uitgemaakt, of die bekwaamheid in voldoende mate evenredig is aan de te verleenende bevoegdheden. In het in het Voorloopig Verslag genoemde artikel van den arts J. B o l is dit over het hoofd gezien; dat artikel bevat trouwens zoodanige onjuistheden en tegenstrijdigheden, dat een beroep er op niet als bestrijding van dit wetsontwerp kan gelden.

De ondergeteekende is erkentelijk voor den in het Voorloopig Verslag uitgesproken dank van verschillende leden, wien hij gaarne de verzekering geeft, dat bij het vooronderzoek en het examen rekening zal worden gehouden met de omstandigheid, dat de betrokkenen op ouderen leeftijd worden gesteld voor een beslissing over hun levensbestaan, natuurlijk zonder dat de belangen der volksgezondheid bij die overwegingen zullen worden achtergesteld. De ondergeteekende stelt zich voor, een kleine commissie te benoemen, waarvan enkele leden eerst een onderzoek zullen verrichten bij de examinandi in hun eigen praktijk, waarna het examen ten overstaan van de plenaire commissie zal plaats hebben. Een en ander zal met inbegrip van de uiteindelijke beslissing — naar de ondergeteekende aanneemt — nog in den loop van dit jaar zijn beslag kunnen krijgen.

Met betrekking tot de tandtechnici, aan wie al dan niet de in het wets-

ontwerp bedoelde gelegenheid zou worden geboden, heeft de ondergeteekende na nauwgezette overweging de scheidslijn getrokken bij de toelating tot het examen in 1930, omdat hem niet is gebleken, dat, hetzij bij het wettelijk stellen van de criteria voor die toelating, hetzij bij de toepassing van die criteria, lichtvaardig of onbillijk te werk is gegaan. Naar zijn overtuiging zijn er, behalve de in het ontwerp beoogde groep, geen personen meer, die onrechtmatig zijn behandeld. Dat sommigen zich wellicht gedupeerd zullen blijven achten, kan geen reden zijn om het voorgestelde niet als een algeheele en definitieve oplossing van de quaestie der tandtechnici te aanvaarden.

Al heeft de ondergeteekende dan ook tegenover de beide amendementen van den heer V a n d e r P u t t c.s. in de Tweede Kamer afwijzend moeten staan, wel wil hij erkennen, dat in het bijzonder één groep aanspraak kan maken, zij het niet tegenover de Overheid, op een tegemoetkomende houding bij het zoeken naar werk in het tandtechnisch beroep, nl. de groep van vier personen, die, bezittende het krachtens de wet van 1925 vereischte visum, in 1930 niet konden aannemelijk maken, dat zij voor 10 Juni 1913 de volledige tandprothese als beroep toepasten. De ondergeteekende heeft dan ook met instemming kennis genomen van de aan het slot van het redactioneel artikel in het *Tijdschrift voor Tandheelkunde*, aflevering van Maart 1939, gedane aansporing, aan de organisaties van tandartsen en tandheekkundigen om aan de betrokkenen de helpende hand te reiken.

De Minister van Sociale Zaken,
C. P. M. ROMME.

De Commissie van Rapporteurs heeft gemeend met de mededeeling van dit antwoord aan de Kamer haar Eindverslag te kunnen sluiten.

Vastgesteld den 2den Mei 1939.

NIVARD.
DE ZEEUW.
DE LA BELLA.
BARGE.
WOLTJER.

UIT DE TWEEDE KAMER

HET ONTWERP VAN WET TOT WIJZIGING VAN HET ONDERWIJS IN DE TANDHEELKUNDE.

(Behandeld op 3 en 4 Mei 1939).

Aan de orde is de behandeling van het ontwerp van wet tot *aanvulling der hooger-onderwijswet* (304).

De heer Van den Heuvel, voorzitter van de Commissie van Rapporteurs, brengt het volgende verslag uit:

In handen van de Commissie is gesteld een adres van het hoofdbestuur van de Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der Tandheelkunde, te Amsterdam, waarin gevraagd wordt, dat de Kamer en de Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, alvorens over dit ontwerp te beslissen, kennis zal nemen van een ontworpen regeling van anderen aard.

De Commissie stelt voor, dit adres neder te leggen ter griffie, ter inzage van de leden.

De Kamer vereenigt zich met de voorgestelde conclusie.

De Voorzitter: Ik stel voor, den spreektijd in eersten termijn bij de algemeene beraadslaging over dit ontwerp van wet te bepalen op ten hoogste 15 minuten per spreker.

Daartoe wordt besloten.

De algemeene beraadslaging wordt geopend.

Mevrouw de Vries—Bruins: Mijnheer de Voorzitter! Het ontwerp van wet Aanvulling der hooger-onderwijswet, dat wij nu in behandeling nemen, bedoelt de opleiding van de tandartsen te brengen in meer universitair verband. In het oorspronkelijk ontwerp was de zaak al heel eenvoudig gesteld en had men niet tegelijk voorgesteld om de bestaande regelingen weg te nemen uit de wet van 25 December 1878. Evenmin had men vergeten vast te leggen, dat de studenten collegegeld zouden moeten betalen. In het gewijzigd ontwerp is dat hersteld. Ik denk, dat de aanstaande tandartsen geen bezwaar zouden hebben gehad, geen collegegeld te moeten betalen, vooral nu zij de kans loopen *f* 350 per jaar te moeten betalen. Intusschen is dit verzuim in de aanvullingswet hersteld; wat dat betreft, is de zaak thans in orde.

Wanneer de zaak zoo eenvoudig zou zijn, als de Minister het wil doen voorkomen, zou ik er geen bezwaar tegen hebben. Er zit echter het een en ander aan vast. Het is niet alleen het brengen in universitair verband, zooals de wet luidt, maar er zal tegelijk moeten komen een nieuwe regeling. De oude regeling verdwijnt, dus er zal een nieuwe moeten komen. Nu is mijn voorloopig bezwaar, dat wij in geen enkel opzicht weten, hoe die nieuwe regeling zal zijn.

Toch meen ik, dat er voor den Minister wel eenige aanleiding is om de Kamer daarover nader in te lichten. De onderwijssisère in Utrecht, die in 1936 in een vrij acuut stadium was gekomen, is in deze Kamer zeer uitvoerig behandeld. Naar aanleiding van die onderwijssisère heeft de Minister een commissie benoemd. De Minister heeft aan de Kamer mededeeling gedaan van de benoeming van die commissie tijdens de behandeling van de onderwijsbegrooting 1938. Daarna is er nog eens naar gevraagd, maar de Minister kon toen nog geen nadere mededeelingen doen, omdat de commissie niet klaar was. Ik meen echter, dat hieruit wel volgt, dat de Kamer speciaal belangstelt in wat er nu voor de tandartsen zal worden gedaan.

Bij de bezwaren, die in de Kamer geuit werden tegen de opleiding, zooals zij thans is, stonden twee dingen op den voorgrond.

In de eerste plaats hadden sommige sprekers er bezwaar tegen, dat men de opleiding uitsluitend in Utrecht zou laten. Het aantal studenten is den Minister natuurlijk bekend. Het is zeer groot. Er zijn er meer dan 500 en het feit, dat men 500 jongelui bijeen brengt in één opleiding, geeft op zich zelf al groote moeilijkheden. Of alleen daardoor verklaard moet worden het groot aantal slachtoffers bij de examens, is niet te zeggen. Het kan wel aan de heele organisatie liggen, maar het feit, dat er 500 jongelui bij elkaar zijn aan één universiteit, moet wel bezwaren geven.

Ik heb al eens vroeger gezegd, dat er verbetering zou komen, indien de mogelijkheid van opleiding aan een tweede universiteit zou worden opengesteld, en heb daarvoor genoemd Groningen; niet alleen omdat ik daar zelf gestudeerd heb en dus voor die universiteit speciale belangstelling heb, maar ook omdat men al eens pogingen heeft gedaan om een deel van de studenten naar Groningen over te brengen. Dat zou op zich zelf reeds van beteekenis zijn.

Een der andere leden heeft toen Amsterdam genoemd en dat geluid zullen wij misschien ook nu wel weer hooren, maar in ieder geval blijkt er uit, dat aan meer dan één zijde der Kamer het verlangen leeft, dat de opleidingsmogelijkheid niet zoo beperkt zal blijven als zij op het oogenblik is.

Een tweede wensch is tot uiting gekomen, nl. dat de opleiding meer medisch, minder technisch zou zijn, omdat zij op het oogeblik te overheerschend technisch is.

Ook is af en toe de wensch tot uiting gekomen, dat er een wijziging zou komen in de bevoegdheid.

Wat kunnen wij nu voorloopig verwachten, indien dit wetsontwerp wet wordt? De Minister geeft daaromtrent in de Memorie van Toelichting eenige mededeelingen.

In de eerste plaats kunnen wij verwachten, dat het alleen Utrecht zal zijn, waar de tandheelkundige studenten een opleiding zullen kunnen ontvangen. Dat acht ik een groot bezwaar. Ik geloof, dat de moeilijkheden, die er zijn met betrekking tot de werkgelegenheid, grootendeels zullen blijven.

Hoe staat het met de meer wetenschappelijke opleiding? De Minister geeft daaromtrent in de Memorie van Toelichting eenige aanwijzing. Hij zegt:

„De ontworpen regeling beoogt voorts een versterking van den medischen grondslag van het onderwijs voor de tandheelkundige studenten. Zij ziet de tandverzorging als een onderdeel van de geneeskunde”.

Dat klinkt veelbelovend en men zou kunnen denken, dat de Minister in de richting van het uitgesproken verlangen zou gaan. Maar op zich zelf beteekent het gaan in een bepaalde richting nog niet heel veel; men kan ook een heel klein beetje in een bepaalde richting gaan en dan heeft men er niet veel aan. Ik heb den indruk, dat dit hier inderdaad het geval zal zijn, dat men eenvoudig krijgt wat meer medisch onderwijs, maar dat de rest ongeveer blijft zooals het is. Ik heb reden om dat aan te nemen, omdat er een tweede opmerking in de Memorie van Toelichting voorkomt, die die vrees bevestigt. De Minister zegt daar n.l.:

„In dit ontwerp worden het tandheelkundig onderwijs en de tandheelkundige examens, zonder dat daarop de artt. 130 t/m 136 der H.O.-wet van toepassing zullen zijn, meer met elkaar in universitair verband gebracht”.

D.w.z. het doctoraal examen, waarom door de tandartsen al zoo dikwijls is gevraagd, wordt niet mogelijk gemaakt. De Minister schudt ontkenkend het hoofd. Als van te voren wordt verklaard, dat de artikelen van de H.O.-wet, die het doctoraal examen regelen, niet van toepassing zullen zijn, dan kan ik het niet anders zien dat dat het afleggen van het doctoraal examen niet mogelijk zal worden gemaakt. Dit is te meer te verwonderen, omdat in het Academisch Statuut de opleiding feitelijk al voorloopig is geregeld. Bij de samenstelling daarvan stond men dus blijkbaar op een ander standpunt dan de Minister.

Ik behoef natuurlijk niet te zeggen, dat § 23 regelt een opleiding van het doctoraal, wanneer de faculteit dit gewenscht acht. De Minister deelt mede, dat de medische faculteit te Utrecht dit niet wenscht. Ik meen, dat, wanneer men deze opleiding in meer unisersitair verband wil brengen, de Minister ook eens had moeten informeeren bij de medische faculteiten van andere universiteiten. Het is mij bekend, dat Groningen b.v. op het standpunt staat, dat art. 23 van het Academisch Statuut wel degelijk zou moeten worden toegepast. Hier is dus een zekere tegenstrijdigheid. De Minister gaat alleen op Utrecht af. Omdat daar de tegenwoordige opleiding voor tandartsen is, zegt hij. Men zou juist de op-

leiding ruimer maken in meer universitair verband. Ik meen, dat men dit inderdaad had moeten doen.

Er zijn ook wenschen geuit om de opleiding van tandartsen nog verder uit te breiden, door eerst het artsexamen te eischen en daarna een specialistische opleiding tot tandarts. Ik zou dit niet durven aanbevelen. De opleiding zou dan ongeveer 9 jaar duren. Ik meen, dat dit voor een opleiding tot tandarts overbodig is. Men zou dan bovendien kans loopen, dat er te weinig tandartsen zouden komen, wat ik in den tegenwoordigen tijd niet gaarne in de hand zou willen werken, juist nu hoe langer hoe meer is komen vast te staan van hoe groote beteekenis de tandheekkundige behandeling is. De zaak staat dus voorloopig zóó, dat er geen universitaire examens komen, ook geen doctoraal en dat Utrecht de eenige universiteit zal zijn, waar de opleiding mogelijk zal zijn. Wanneer dit zoo blijft, zou ik tegen het wetsontwerp zeer ernstige bezwaren hebben, hoewel in de artikelen, die voorgesteld worden, voor mij geen groote bezwaren zitten.

Ik wil nog eens met nadruk zeggen, dat het juist nu van veel beteekenis is, om den tandartsen een meer wetenschappelijke opleiding te geven. De geheele toepassing van de tandheekkunde is in de laatste tientallen van jaren zeer sterk veranderd. Oorspronkelijk leek het, of het hoogste ideaal van den tandarts was om bij zijn patiënten alle tanden en kiezen te verwijderen om tot een volledige prothese over te gaan. Dit stadium is al lang achter den rug.

Toen is gekomen het stadium van de z.g. conserveerende behandeling, het verbeteren van de zieke tanden. Men moet echter verder gaan. Men moet niet alleen kijken naar de zieke tanden, maar men moet zien naar den zieken mensch. Daarmee is men gekomen tot de vraag van het voorkomen van de zieke der tanden. Maar zal iemand, die bijna uitsluitend een technische opleiding heeft genoten, daarvoor de aangewezen persoon zijn?

De Minister knikt veelbelovend. Misschien heb ik me dus vergist of heeft de Minister zich misschien bedacht en is hij van oordeel, dat wij verder moeten gaan dan in dit wetsontwerp ligt opgesloten. Wanneer dit juist zou zijn, zou ik in vele opzichten bevredigd wezen. Wanneer de Minister zich dus niet zou willen vastleggen op zijn Memorie van Toelichting, waarin hij spreekt over de artt. 130—136 van de Hooger-onderswijswet, zou er al veel gewonnen zijn.

Hoe staat het nu verder met de algemeene maatregelen van bestuur? Wij hebben een adres van de Nederlandsche Maatschappij tot bevordering van de tandheekkunde. Deze maatschappij beklagt er zich over, dat zij in de voorbereiding der maatregelen niet is gekend. Ik betreur dit zeer, want deze organisatie heeft in de laatste jaren getoond een goed sociaal inzicht te hebben. Verschillende maatregelen op het gebied van de tandheekkunde zijn door de leden dezer maatschappij herhaaldelijk bevorderd, ofschoon zij daardoor hun particuliere belangen wel eens geschaad zullen hebben, want hoe meer patiënten op eenvoudige wijze geholpen kunnen worden, des te minder particuliere patiënten blijven er over. Zij hebben het belang van de patiënten gesteld boven hun particuliere belang en verdienen dus zeker gekend te worden. Wanneer de

Minister wil toezeggen, dat hij zich niet vastlegt op zijn Memorie van Toelichting, wat betreft de uitspraak over de artt. 130 tot 136 der Hoogeronderwijswet, en dat hij bereid is de geheele zaak van den algemeenen maatregel van bestuur te bezien in overleg met de Maatschappij tot bevordering van de tandheelkunde, dan zijn mijn fractie en ik bereid om vóór dit wetsontwerp te stemmen, maar alleen op die voorwaarde. Ik koop niet graag een kat in den zak en wil precies weten, waar we aan toe zijn.

De heer I. H. J. Vos: Mijnheer de Voorzitter! Ik moge beginnen met een woord van waardeering voor dezen Minister, dat hij dit wetsontwerp gebracht heeft, dat de bedoeling heeft de tandheelkundige opleiding in Nederland te wijzigen. Er is heel lang reeds critiek geoeffend op die tandheelkundige opleiding en het was ook zeer noodzakelijk, want de ontwikkeling van de wetenschap heeft aan het licht gebracht, dat die opleiding niet meer staat op de hoogte van dezen tijd.

Speciaal de vakken orthodontie en Röntgenologie hebben het noodig gemaakt een verbeterde opleiding in het leven te roepen.

Wij hebben een zeer belangrijk rapport gehad van een commissie uit de Maatschappij tot bevordering van de Tandheelkunde, van Februari 1926, waarin de gebreken zijn opgesomd, die aan de tegenwoordige tandheelkundige opleiding kleven, welk rapport een indruk van groote deskundigheid geeft.

Wij lezen daarin, dat er gemis is van practica in de anatomie, algemeene en specieele histologie, physiologie, bacteriologie, algemeene en specieele pathologie en een tekort, ook in theoretische kennis, van physische chemie, physiologie en geneesmiddelenleer. Bovendien, dat het vak biologie met theoretische en praktische lessen geheel ontbreekt in het leerplan.

Dit voor zoover betreft de meer wetenschappelijke basis.

Voor het ruimer inzicht van de studenten is het bovendien zeer gewenscht, dat in den loop van de studie eenig inzicht wordt verkregen omtrent de volgende, thans meerendeels ontbrekende vakken: de voedingsleer, algemeene hygiëne, radiographie, theoretisch en practisch, huid- en geslachtsziekten. Speciaal wordt geklaagd over gemis van demonstraties van luespatiënten, iets wat zeer belangrijk is; verder beroeps-ethiek en de geschiedenis der tandheelkunde.

Het blijkt, dat daar dus ontzettend veel ontbreekt; het is mij trouwens bekend, dat kandidaten op het examen voor tandarts dikwijls een ontstellend gemis aan den dag leggen omtrent de kennis bijv. van geslachtsziekten in den mond, van tumor, iets dat ook buitengewoon te betreuren is, omdat dan in dergelijke gevallen de kans op herstel door een zich onder behandeling stellen van deskundigen wordt verzuimd.

Ook elders, bijv. in Zwitserland, waarmee wij ons gaarne vergelijken op het gebied van het schoolwezen heeft men de laatste jaren een belangrijke verandering in de opleiding van de tandheelkundigen gebracht. Wij hebben daar gekregen op 22 Januari 1935 een Reglement für die Eidgenössischen Medizinalprüfungen en daaruit blijkt wel, dat men de

zaak daar krachtig heeft aangevat. Den eisch, dien wij mogen stellen ook in Nederland, zou ik als volgt willen formuleeren: een zoodanige mate van kennis, dat de mogelijkheid tot het zelfstandig verrichten van wetenschappelijken arbeid is verzekerd, zonder daarbij op al te groote moeilijkheden te stuiten.

Naar mijn meening moet men niet een al te groote hoeveelheid medische kennis aan de tandheekkundige studenten bijbrengen. Dat is naar mijn inzicht voor de algemeene tandheekkundige praktijk volkomen overbodig. Wat zij noodig hebben is een volkomen kennis van het gebied, waarop en in welks onmiddellijke nabijheid zij dagelijks werken en vooral van de aandoeningen, die op dat gebied kunnen voorkomen. Niet slechts de tanden, tandkassen en tandvlesch, maar feitelijk ook het grootste gedeelte van het hoofd (de hersenen uitgezonderd) en een deel van den hals moeten zij zoodanig kennen, dat zij zich van de topographie en de verrichtingen der hier gelegen deelen een klare voorstelling maken. Voorts moet hun een zeer groote kennis van de hygiëne worden bijgebracht. Vooral moeten zij ook het verband kennen van ziekten der tanden, tandkassen, etc. met andere aandoeningen, haar invloed op andere organen en den invloed van de tandheekkundige behandeling op het algemeen wel bevinden. Daaraan ontbreekt op het oogenblik veel. Voorts zou ik wenschen practische oefeningen in de vakken der medische hulpwetenschappen, welke oefeningen thans niet gehouden worden.

Een van de grieven, die ik heb tegen de opleiding in Utrecht, is, dat door gebrek aan tijd of aan ruimte of aan hulpmiddelen, ook soms door gebrek aan materiaal niet voor een behoorlijke opleiding van tandheekkundige studenten wordt zorg gedragen.

Naar mijn overtuiging is een van de misstanden, waaraan in dit wetsontwerp geen einde wordt gemaakt, dat er uitsluitend aan de universiteit te Utrecht gelegenheid bestaat om tot tandarts te worden opgeleid. Wanneer deze toestand blijft bestendig, zal geen enkele veranderde wetgeving op den duur een behoorlijke verandering kunnen brengen.

Mijnheer de Voorzitter! Wat ik zeg, zeg ik met volle bewustheid. Waarin ligt dat? Opleiding in het universitaire verband, zooals het in het wetsontwerp wordt voorgesteld, kan alléén geen verbetering brengen. Ook het aantal studenten, dat aan een tandheekkundig instituut aanwezig is, is van grooten invloed op de resultaten, die daar kunnen worden verkregen. Ik noemde zoo straks Zwitserland als een land, waar in de laatste jaren veel op dit gebied veranderd is. In Zwitserland bestaat aan vier universiteiten gelegenheid om tandheekkundige opleiding te ontvangen. In Bazel, Genève en Bern zijn plm. 40 studenten; in Zürich loopt het aantal studenten tegen de 100. Het staat vast, en dat ziet men ook bij de regeling van deze materie in Amerika, dat men aanneemt als maximum aantal studenten, dat aan een instituut kan worden opgeleid, het aantal van 300, terwijl in Utrecht tegen de 500 studenten aanwezig zijn en het aantal daar dikwijls is opgelopen tot 550. Bij een zoo groot aantal is het naar mijn overtuiging absoluut onmogelijk behoorlijke resultaten te verkrijgen van de tandheekkundige opleiding.

Ik zou den Minister willen aanraden, daarin verandering te brengen.

Het spreekt vanzelf, dat ik niet blind ben voor de groote financieele moeilijkheden, waarvoor men in dezen tijd is gesteld, en ik zou den Minister niet willen persuadeeren om te komen tot een opleiding aan andere universiteiten. Maar wij staan toch niet op het standpunt, dat de moeilijke economische omstandigheden, waarin wij op het oogenblik verkeeren, ten eeuwigen dage zullen voortduren. Er kan een tijd komen waarin, naar ik hoop, veranderingen en verbeteringen kunnen komen. Wanneer wij in de wet openlaten de mogelijkheid om aan meer dan een universiteit behoorlijke tandheelkundige opleiding te krijgen, ben ik tevreden gesteld. Wanneer nu reeds, met een beroep op de tijdsomstandigheden misschien, wordt uitgemaakt, dat Utrecht alleen in aanmerking komt, gaat men te ver, vooral omdat ik meen, dat de resultaten daarvan niet gelukkig zullen zijn.

Omtrent een vraag, die ook door de vorige geachte afgevaardigde is behandeld ten aanzien van de vooropleiding, zou ik een enkel woord willen zeggen. Zooals uit mijn inleiding gebleken is, ben ik geen voorstander van een vooropleiding, die parallel loopt met die van de medici. Dat is in Zwitserland het geval, zooals men het daar trouwens ook voor de veeartsen heeft vastgelegd. Ik kan niet inzien, dat dat een belangrijk voordeel zou opleveren, wanneer men tot en met het eerste deel van het medisch doctoraal examen de studie krijgt voor de aanstaande tandartsen, die parallel loopt met die van de medici. Ik geef toe, dat men daardoor in één opzicht een verbetering zou krijgen, n.l. dislocatie van de opleiding; men zou daardoor aan vier universiteiten een behoorlijke vooropleiding kunnen krijgen, maar daarmee zou gepaard gaan een zeer sterke stijging van de kosten. Het aantal studenten zou belangrijk stijgen. In de tweede plaats voel ik er niet voor, omdat dan de tandartsen zouden krijgen veel te veel kennis, die voor hen niet doelmatig zou zijn en ook niet noodig voor hun vorming, terwijl de practische vorming wellicht in het gedrang zou komen. Bovendien staat het voor mij vast, dat een dergelijke regeling te duur zou zijn, niet alleen voor den Staat, maar ook voor het individu. Men moet niet vergeten, dat men een opleiding zou krijgen, die ten minste 8 jaar zou duren, en wat dat met zich zou brengen voor den Staat en ook voor de betrokkenen zelf, zal inderdaad niet onbelangrijk zijn.

Waar ik enerzijds op het standpunt sta, dat versterking van de geneeskundige basis voor de toekomstige tandartsen gewenscht is, ben ik anderzijds van meening, dat de eisch, dat de medische opleiding als vooropleiding dient te worden gevolgd, veel te ver gaat.

Ook mij heeft het getroffen dat in dit wetsontwerp heel weinig gegevens voorkomen omtrent de richting van de regeling, die de Minister zich voorstelt. Ik betreur dat zeer. Ik geef toe, dat de regeling van onderwijs en examens niet anders dan bij algemeenen maatregel van bestuur kan geschieden. Dat is trouwens ook met de opleiding tot arts en apotheker het geval en dat kan moeilijk anders, want men houdt dan de mogelijkheid om de regeling aan te passen aan veranderende omstandigheden, wenschen en eischen, maar de soberheid, die hier wordt betracht, maakt het ons buitengewoon moeilijk om ons een denkbeeld te vormen omtrent de

richting, die de Minister uit wil en die inderdaad niet van belang ontbloomt is, te meer niet, omdat de Minister m.i. onvoldoende overleg heeft gepleegd met de deskundigen, van welke zijde, naar ik hoop, in de toekomst meer invloed zal kunnen worden uitgeoefend.

Ik heb zelfs niet kunnen ontdekken, dat er belangrijke richtlijnen in dit wetsontwerp liggen, waaruit wij ons een voorstelling kunnen vormen omtrent de regeling van deze materie. Daarom hoop ik, dat de Minister ons nu mondeling alsnog eenige richtlijnen zal aangeven, die ons in staat zullen stellen in groote trekken de nieuwe regeling te beoordeelen.

In het algemeen zou ik dit willen vragen; het zwaartepunt van de toekomstige regeling is gelegd bij de medische faculteit, en ik zou willen vragen of de Minister niet van meening is, dat meer invloed aan de deskundigen in engeren zin behoort te worden gegeven. Op dit oogenblik wordt de heele regeling in Utrecht ook al beheerscht door de geneeskundige faculteit. Wij hebben niettemin de laatste jaren veel klachten hierover gehoord. Het zou wel gewenscht zijn, dat in de toekomst aan de deskundigen in engeren zin grooter invloed wordt gegeven.

In het algemeen zou ik dus dit willen vragen. Ik heb zooeven den Minister zien waaien met dat belangrijke rapport van Februari 1926 van de commissie uit de Maatschappij tot bevordering van de tandheelkunde. Ik zou willen vragen of het de bedoeling is, de regeling in den toekomstigen algemeen maatregel van bestuur te oriënteren op dat rapport. Dat zou heel belangrijk zijn, omdat in dat rapport de meening wordt weergegeven van de meerderheid der Nederlandsche tandartsen.

Ten slotte zou ik ter sprake willen brengen het verleenen van het doctoraat aan de tandartsen. In de Memorie van Toelichting wordt de indruk gewekt, dat aan de tandartsen geen gelegenheid zal worden gegeven om het doctoraat in de tandheelkunde te verwerven door de regeling, die wordt voorgesteld, waarbij de artikelen 130—136 van de Hooger-onderwijswet niet van toepassing worden verklaard. Dit schijnt te beteekenen, dat het doctoraat voor de tandartsen uitgesloten is. Ik betreur dit in hooge mate. De mogelijkheid toch tot het verkrijgen van een doctoraat in het algemeen is een groote prikkel tot wetenschappelijken arbeid en kan op dit terrein ook niet worden gemist. Op het moment wordt er zeer weinig gebruik van gemaakt, maar ik acht de regeling, daarvoor getroffen, van overwegenden invloed. In de tweede plaats komt het ook aan de weenschappelijke ontwikkeling van de tandheelkunde ten goede, wanneer de beoefenaren daarvan in de gelegenheid worden gesteld wetenschappelijken arbeid te verrichten. In dit opzicht is Nederland bij andere landen in hooge mate ten achter. Ook ten onzent mag aan de tandartsen de wetenschappelijke bekroning van hun studie niet worden onthouden. Het stuit op bezwaren bij de huidige redactie van verschillende artikelen van de Hooger-onderwijswet, ik geef dat toe. In de paragrafen 22—25 van art. 4 van het Academisch Statuut betreffende de tandheelkundige studie is evenwel reeds theoretisch de mogelijkheid van een doctoraat in uitzicht gesteld. Ik wijs er echter op, dat ook voor de technische wetenschappen een doctoraat mogelijk is zonder doctoraal examen. Ik begrijp, dat er groote moeilijkheden zijn; echter, waar een

wil is, is een weg. Ik weet, dat de Minister een groote mate van belangstelling voor de tandheelkunde heeft, hetgeen ook uit dit wetsontwerp blijkt. Ik weet ook, dat de Minister tegen moeilijkheden niet opziet en dat hij, wanneer hij iets gewenscht acht, daaraan gaarne zijn krachten wijdt. Ik zou gaarne zien, dat de Minister eenige geruststellende mededeelingen deed op dit punt en dat hij dat hij gaat in de richting, hier van verschillende zijden aangegeven.

Mevrouw Mackay-Katz: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil ook mijnerzijds mijn waardeering uitspreken, dat de tandheekkundige opleiding nu onder het hooger onderwijs wordt gebracht, maar evenzeer als dr. Vos en mevrouw De Vries-Bruins kan ik het alleen ten volle waardeeren, wanneer het werkelijk betekent een versterking van de medische opleiding naast de technische.

Mevrouw De Vries-Bruins heeft er reeds op gewezen, dat men tegenwoordig algemeen aanneemt, dat de gesteldheid der tanden ook invloed kan hebben op de verdere gesteldheid van het lichaam. Dr. Vos heeft dit toch weer beperkt tot datgene, wat dicht verbonden is met de tanden. Het is voor mij als leek wel moeilijk hierover een uitspraak te doen, maar ik geloof toch, dat b.v. rheumatische aandoeningen met de gesteldheid der tanden kunnen samenhangen. Het lijkt mij daarom zeer belangrijk, dat de medische opleiding naast de technische opleiding meer zal worden bevorderd. Daarom heb ik gezegd: mits dit werkelijk zoo is.

Dat is de vraag, want in dit ontwerp treffen wij in de wet zelf eigenlijk weinig aan. Daarom is bij velen de vraag gerezen, ten aanzien waarvan wij natuurlijk hopen, dat die bevredigend zal kunnen worden beantwoord: verandert er nu eigenlijk wel iets aan den feitelijken toestand? Of is het zoo, dat de tandartsen er mede blijde gemaakt worden, dat ze onder de Hoogeronderwijswet gebracht worden, maar dat het er ten slotte op neerkomt, dat alles bij het oude blijft, of zelfs, dat het in wezen iets minder wordt, doordat, als ze onder de medische faculteit komen, de Kamer niet meer dezelfde zeggenschap heeft, als gebleken is in 1936, bij de toen gerezen moeilijkheden. Wat zal in feite beteekenen, dat de tandheekkundige opleiding meer in universitair verband wordt gebracht? In de toelichting van den Minister lezen wij, dat die bepalingen van de Hooger-onderwijswet niet van toepassing zullen zijn, welke regelingen bevatten omtrent het doctoraat. De Minister heeft, toen mevrouw de Vries-Bruins aan het woord was, door gebaren te kennen gegeven, dat het niet zijn bedoeling is het behalen van het doctoraat voor de tandartsen uit te sluiten. Maar voor wie de wet leest en de toelichting, is het toch eigenlijk niet anders op te vatten dan dat dit de bedoeling is. Ik zou dat zeer betreuren, want alle overigen hebben wèl die mogelijkheid verkregen, ook de vee-artsen, ook bij de Landbouwhoogeschool, ook bij de Technische Hoogeschool. Wanneer men nu ook de tandartsen brengt onder de Hooger-onderwijswet, zou ik het zeer betreuren, wanneer dit voor hen niet mogelijk werd gemaakt. Ik hoop, dat wij alsnog nadere mededeelingen van den Minister hierover zullen ontvangen.

Mijnheer de Voorzitter! Er bestaat nu eenmaal een groot verschil van meening in den lande over de wijze, waarop de opleiding moet plaats hebben. Ook in de stukken is daarover van gedachten gewisseld en daarbij is o.a. gesproken over de wijze van opleiding naar aanleiding van het Academisch Statuut. De Minister heeft gezegd, dat dit afgesprongen was op de Utrechtsche faculteit. Nu bestaat echter in den lande de meening — misschien is deze niet juist, maar ik zou daaromtrent gaarne worden ingelicht —, dat er andere faculteiten zijn, die hieromtrent een ander standpunt innemen. Mevrouw De Vries-Bruins heeft, meen ik, de Groningsche genoemd. Ik heb het ook wel eens van andere faculteiten gehoord. Daarom zou ik mij willen aansluiten bij de vraag van mevrouw De Vries-Bruins, of de Minister hierover ook andere faculteiten heeft gehoord en, zoo neen, of hij dit alsnog zou willen doen vóór de algemeene maatregel van bestuur wordt gemaakt. Het is toch wel van belang om niet alleen de Utrechtsche faculteit, maar ook andere faculteiten te hooren.

Bovendien bestaat er ook verschil van meening over de afnemng van de examens. Ik heb wel eens gehoord, dat er zijn, die meenen, dat daarbij meer invloed aan de faculteit moet worden toegekend.

Ten slotte wordt ook vaak gesproken over benoeming van een hoogleeraar in de tandheelkunde.

Omtrent dit alles tasten wij in het duister, in welke richting de Minister wil gaan.

Ook over de bevoegdheid weten wij niets. Het zal den Minister bekend zijn, dat reeds lang bij de tandartsen de wensch leeft, dat omtrent de bevoegdheid iets zal worden bepaald, opdat men zal weten, of men bepaalde medicijnen mag voorschrijven, ja dan neen. Op het oogenblik kan men bepaalde medicijnen niet voorschrijven, terwijl het toch heel natuurlijk zou zijn, dat tandartsen die aan hun patiënten zouden mogen voorschrijven.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou willen besluiten — ik zal het, na alles wat gezegd is, kort maken — met te zeggen, dat er toch op deze manier op vele punten een zeer groote onzekerheid heerscht. Dit is te betreuren. Alles is overgelaten aan een algemeenen maatregel van bestuur. Zou het nu voor den Minister niet mogelijk zijn om alsnog in de wet zelf de groote lijnen over de opleiding neer te leggen en deze groote lijnen dan verder uit te werken in een algemeenen maatregel van bestuur? Zou de Minister niet beter doen dit wetsontwerp even aan te houden en het op die wijze te veranderen, voordat wij er over behoeven te stemmen?

Ik hoop bovendien, dat de Minister alsnog de Maatschappij tot Bevordering van de Tandheelkunde in staat zal stellen haar meening te zeggen over dien algemeenen maatregel van bestuur. Mij is bekend, dat in Februari 1938 aan den Minister is gevraagd, of men, alvorens er een wetswijziging zou komen, daarvan in kennis mocht worden gesteld, en dat men het betreurt, dat dit niet is gebeurd.

Ik hoop, dat de Minister ons ten aanzien van een en ander nader zal kunnen inlichten en bevredigende toezeggingen zal kunnen doen.

Mevrouw Bakker-Nort: Mijnheer de Voorzitter! Het doel van dit ontwerp is sympathiek. Het beoogt toch de opleiding van tandartsen een meer wetenschappelijke basis te geven en te brengen onder universitair verband. Dit is niet alleen gewenscht, maar ook noodig. In dit opzicht staan wij ten achter bij verschillende andere Europeesche landen. Er is gewezen op de universitaire tandartsenopleiding in Zwitserland; ik wijs eveneens op wat er in Duitschland en in het vroegere Oostenrijk op dit gebied bestaat. Daar wordt de behandeling van monden tandziekten slechts toevertrouwd aan specialisten, die na een algemeene medische opleiding zich hebben bekwaamd tot tandarts, door een zoewel theoretische als practische speciale opleiding. In ons land wordt deze tak van de medische wetenschap wel heel stiefmoederlijk behandeld, alsof ziekten van tanden en mond niet even gevaarlijke complicaties voor den patiënt kunnen veroorzaken als ziekten van andere deelen van het lichaam. Op grond van een vrij algemeen verbreide opvatting, dat de tandheekkunde een minder belangrijk deel der medische wetenschap zou zijn dan bijv. die van oor of neus, loopt de opleiding van den tandarts niet over het artsdiploma, zooals voor andere medische specialisten. Op het oogenblik toch beperkt zich de opleiding der tandartsen tot die aan het tandheekkundig instituut te Utrecht, dat losstaat van de medische faculteit aan de Utrechtsche universiteit. Dit feit leidt ook tot den verkeerden toestand, dat er artsen zijn, die zonder speciale studie en opleiding voor mond- en tandziekten, zonder noodzaak, omdat er tandartsen aanwezig zijn in hun gemeenten, de tandheekkundige praktijk uitoefenen. Het spreekt van zelf, hoewel een arts formeel volkomen bevoegd is de geneeskunde in het algemeen, dus op elk gebied, uit te oefenen, dat een dokter zonder tandheekkundige opleiding zich in hoofdzaak zal beperken tot extractie en het leveren van een door een technicus vervaardigd gebit. Natuurlijk kan dit niet in het beang zijn van patiënten, die door conserveerende behandeling eigen gebit hadden kunnen behouden. Hierbij zonder ik natuurlijk doktoren uit, die in dorpen, waar geen tandartsen gevestigd zijn, de tandheelhunde moeten uitoefenen. Maar in het algemeen is dit toch een bewijs, dat men de tandheekkunde als tak van de wetenschap onderschat en te lichtvaardig opvat. Het is mijns inziens begrijpelijk, dat de Vereeniging van Mondartsen zich tot den Minister heeft gewend met het verzoek, dat de speciale studie en opleiding der tandartsen, evenals van andere specialisten, zal geschieden na volbrachte studie als arts.

Ik herhaal, deze eisch lijkt mij logisch en voor de bevordering van een gezond gebit voor ons volk zeer wenschelijk. Daaraan hapert op het oogenblik zeer veel. Daartegen bestaat slechts een groot nadeel, dat echter zwaar weegt, n.l. dat een dergelijke opleiding via het artsdiploma zeer kostbaar zal zijn en te lang zal duren en van de schatkist zoewel als van de ouders zware offers zou vragen. Voorloopig lijkt mij de vervulling van dezen wensch dus niet bereikbaar. Wel meen ik, dat op den duur de oplossing van de tandheekkundige opleiding de juiste zal zijn, dat deze eerst verkregen kan worden na de algemeene artsenopleiding. Met deze opvatting bevind ik mij in goed gezelschap, want uit het *Tijdschrift voor*

Tandheelkunde, 1936, blz. 1215, citeer ik van den heer Van Andel, die schrijft:

„Natuurlijk behoorde ook de tandheelkunde een dier specialismen der medische wetenschap te zijn.

De tandarts behield als niet academisch geschoolde het odium van zijn afkomst, maar — en dit is de stille ondertoon van alle betoog van den kant der tandheelkundige professie — ons hindert een te kort aan kennis en aan erkenning”.

In denzelfden geest spreekt ook prof. Van der Ghinst uit Brussel, blz. 1217:

„Waarom zou men minder kennis moeten verlangen voor de verzorging van den mond van een mensch dan voor die van de maag van een kat? De dierenartsen promoveeren in de medische wetenschap. Voor de tandartsen stellen we onze eischen niet lager, ter bescherming van het publiek”.

De voorzitter van de Maatschappij tot bevordering van de Tandheelkunde Nord schreef in het *Tijdschrift voor Tandheelkunde*, 1938, blz. 3:

„De toekomst beweegt zich onherroepelijk steeds meer in de richting van de Stomatologie. Geen enkele ter zake kundige in binnen- en buitenland is er nog die dit ontkent. Het is niet langer in te zien, waarom degene, die met de zorg van den mond belast is, anders tegenover den patiënt zou moeten staan dan hij, die een ander onderdeel van het menscheijk lichaam krijgt”.

Ik zal niet meer citeeren, de tijd daarvoor ontbreekt.

Intusschen gaat het voorstel van den Minister lang niet zoo ver. Wel zal de voorgestelde regeling, vergeleken bij den tegenwoordigen toestand, een verbetering brengen. Toch wil ik niet ontkennen, dat er ook bij mij bezwaren blijven bestaan.

Het is niet noodig lang stil te staan bij de gebreken van de opleiding der tandartsen, zooals die thans is geregeld. In tal van adressen aan de Kamer is gewezen op ernstige misstanden. De voornaamste is de overvulling van het tandheelkundig instituut, waardoor het onderwijs wordt geschaad.

Een niet minder groot bezwaar is, dat er willekeur heerscht ten opzichte van de toelating der studenten tot het derde leerjaar. Dezen zijn daarvoor geheel afhankelijk van het oordeel van één docent, ja zelfs veelal van het oordeel van een hunner assistenten. Overleg der verschillende docenten omtrent examen-quaesties van de studenten bestaat niet in het tandheelkundig instituut. Dit is een onhoudbare toestand.

We mogen hopen, dat in dit opzicht althans de opleiding der tandartsen een radicale wijziging en verbetering zal ondergaan.

Ik zeg, evenals de spreker voor mij, met opzet „hopen”, want met zekerheid kunnen we dit niet beweren. De geheele regeling van de opleiding en van de examens zal immers worden neergelegd in een algemeene maatregel van bestuur. Deze zal dus onttrokken zijn aan de medezeggenschap van de Staten-Generaal.

Deze regeling is voorbereid door een commissie, in overleg met de medische faculteit en het curatorium van de Utrechtsche universiteit. Een bezwaar daarvan is, zooals reeds door verschillende sprekers vóór mij is gezegd, dat de belanghebbende, n.l. de Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde, geen deel heeft genomen aan het werk van deze commissie, ja, zelfs als organisatie niet is gehoord. Inderdaad, dit feit acht ik zeer bevreemdend en niet goed te verdedigen. Deze handelwijze is ook in strijd met de m.i. juiste methode bij het tot stand komen van het Academisch Statuut in 1921. Toen zijn wel degelijk besprekingen gehouden met vertegenwoordigers der tandartsorganisatie omtrent de tandheelkundige opleiding. Ik begrijp niet, waarom dit thans niet is gebeurd en dring er, evenals de sprekers, die mij voorafgingen, bij den Minister op aan, dat de Minister alsnog de tandartsenorganisatie zal hooren voordat de algemeene maatregel van bestuur zal worden uitgevaardigd.

Het is m.i. ook een nadeel, dat de volledige opleiding, dus ook de theoretische studie, alleen mogelijk zal zijn in Utrecht. De Minister is van oordeel, dat er in dezen taakverdeeling tusschen onze universiteiten behoort te zijn. Maar mag ik den Minister er op wijzen, dat deze rolverdeling ten opzichte van andere opleidingen niet zoo strikt genomen is. Ik herinner o.a. aan de opleiding voor middelbare taalakten, die oorspronkelijk alleen in Groningen zou zijn. Het is nog niet heel lang geleden, dat wij een pleidooi hebben gehoord van de Leidsche universiteit, dat ook daar moderne talen gedoceerd moesten worden. Nu heeft men deze opleiding niet alleen in Groningen en Leiden, maar ook in Utrecht en Amsterdam, en naar ik meen ook in Nijmegen, maar over deze R.-K. universiteit heeft het Rijk geen zeggenschap. De taakverdeeling tusschen de universiteiten wordt in ander opzicht dus ook niet doorgevoerd. Het is voor de ouders van studenten buitengewoon kostbaar, dat hun kinderen van het begin van hun tandheelkundige studie van huis moeten gaan voor hun theoretische opleiding, omdat de Regeering meent, dat deze in Utrecht, evenals de practische oefening, geconcentreerd behoort te worden.

Evenals de sprekers, die mij voorafgingen, acht ik het een groot bezwaar dat aan tandartsen de bekroning van hun studie door het doctoraat zal worden onthouden. Ik begrijp het ook niet. Terecht is er ook reeds vóór mij op gewezen, ik zal er dus niet lang bij stilstaan, dat anderen, die eveneens een doctoraal-examen hebben afgelegd, bijv. een technisch- of landbouwkundig ingenieur en veearts wel kunnen promoveeren. Waarom de tandartsen dan niet? Waarom zijn op hen de paragrafen 22, 23 en 24 van art. 4 van de Hooger-onderwijswet niet van toepassing?

De bezwaren tegen de zeer onvolledige regeling der tandartsenopleiding, die ons thans in dit wetsontwerp wordt voorgesteld, acht ik inderdaad zeer ernstig. Doch de verbetering — hoe onvoldoende ook —

voor de opleiding der tandartsen in een meer wetenschappelijk medisch verband is m.i. op zich zelf al een reden, waarom ik mijn stem aan dit ontwerp niet wil onthouden. Ik hoop echter, dat de Minister ons de verzekering zal willen geven, dat hij als nog aan enkele bezwaren zal te gemoet komen, en vooral dat de organisatie van de tandartsen, de Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering van de Tandheekkunde nog steeds zal worden vóórdat de algemeene maatregel van bestuur ten opzichte van de opleiding en examens zal worden vastgesteld.

De heer Tilanus: Mijnheer de Voorzitter! Blijkens de considerans van dit wetsontwerp beoogt het den wettelijken grondslag voor de regeling van de tandheekkundige examens op te nemen in de Hoogeronderwijswet en te doen vervallen uit de wet houdende regeling der voorwaarden tot verkrijging der bevoegdheid van arts, tandarts, apotheker, vroedvrouw en apothekersbediende.

Dat is de wet van 25 December 1878 (*Staatsblad* n°. 222), de wet, die op den eersten Kerstdag van het 1878 door Koning Willem III werd gegeven.

Twee vragen doen zich nu voor. In de eerste plaats: is het op zich zelf gewenscht, dat de regeling voor de tandheekkundige examens uit dat Kerstmiswetje van het jaar 1878 wordt genomen en overgebracht in de Hooger-onderwijswet?

Een tweede vraag is: is de ons voorgelegde regeling van de tandheekkundige examens bevredigend?

Om die vragen te kunnen beantwoorden, zou ik eerst even willen na-gaan, hoe op het oogenblik de wettelijke situatie is. Op het oogenblik bestaan er twee regelingen. Er bestaat een regeling in de wet van 25 December 1878 en er bestaat daarnaast een regeling in het Academisch Statuut. In de wet van 1878 kan men vinden de artikelen 8, 9, 10, 18 en 19, die over deze materie gaan.

Artikel 8 zegt — ik zal het in het kort weergeven —: de titel van tandarts verleent de bevoegdheid tot het uitoefenen der tandheekkunst. Dat artikel bepaalt verder de eischen voor het practisch tandheekkundig examen.

Artikel 9 zegt, wie bevoegd zijn het practisch tandheekkundig examen af te leggen — ik vestig hierop de aandacht, want dit artikel wordt geschrapt — en zegt verder, dat bevoegd zijn twee soorten van menschen. In de eerste plaats zij, die het theoretisch tandheekkundig examen hebben afgelegd en in de tweede plaats zij, die volgens het Academisch Statuut het doctoraal examen voor tandarts hebben afgelegd. Artikel 9 geeft dan verder aan, hoe het theoretisch examen is geregeld en wie bevoegd zijn dat af te leggen, nl. jongelui met eindexamen H.B.S. B en gymnasium B.

Artikel 10 handelt over de examencommissie en hoe het theoretisch examen wordt afgenoemn

Artikel 18 handelt over de examencommissie voor het practisch tandheekkundig examen en artikel 19 zegt, dat het getuigschrift recht geeft op den titel, niet op de hoedanigheid van tandarts.

Tot zoover de regeling, zooals die bestaat volgens de wet van 1878.

Nu wil ik een oogenblik stilstaan bij de regeling volgens het Academisch Statuut, in de paragrafen 22 t/m 25 van rubriek III van art. 4. Onder afdeling B van rubriek III van het Academisch Statuut, handelend over de examens ter verkrijging van het doctoraat in de geneeskunde, kan men vinden de tandartsstudie. Die regeling is gesanctionneerd door de wet van 24 November 1922 (*Staatsblad* n°. 613) waarbij dus de regeling van het Academisch statuut naast de regeling volgens de wet van 1878 uitdrukkelijk door den wetgever werd goedgekeurd. Maar ik moet er aanstonds aan toevoegen, dat in de Nota naar aanleiding van het Verslag over dat wetsontwerp van 1922 stond:

„Dit kan echter eerst beteekenis hebben, indien het doctoraal examen voor tandartsen op den voet van art. 4 par. 23 van het Statuut door de faculteit zal zijn geregeld.”

In het Statuut, § 25, wordt niet meer gesproken van den titel van tandarts, maar van de hoedanigheid van tandarts, zooals men in de Hooger-onderwijswet ook spreekt van de hoedanigheid van meester in de rechten de hoedanigheid van arts, de hoedanigheid van apotheker en de hoedanigheid van veearts.

De faculteit der geneeskunde te Utrecht heeft intusschen van de bevoegdheid, die art. 4, § 23 van het Academisch Statuut geeft, om een doctoraal examen voor tandartsen in te stellen, geen gebruik gemaakt. De zaak is dus sinds 1922 gebleven, zooals zij met Kerstmis 1878 is vastgesteld. Die regeling van 1878 wordt nu misschien losgelaten, misschien, omdat het wetsvoorstel, dat wij nu voor ons hebben, nl. art. 148 *bis*, lid 4, ons geheel in het onzekere laat, hoe de regeling zal worden. Wel weten wij dat verschillende bepalingen van de Hooger-onderwijswet niet van kracht zullen zijn; alleen zullen van kracht zijn van de Hooger-onderwijswet artt. 98 t/m 102, en artt. 138; dat zijn bepalingen van formeelen en financiële aard; voor de rest is dus de Hooger-onderwijswet niet van toepassing. Artt. 130 en 131, waarop het Academisch Statuut gebaseerd is, zijn dus niet van kracht. Wat zal er nu bij aanneming van dit wetsontwerp gebeuren? Twee dingen, In de eerste plaats zullen van het Academisch Statuut de §§ 22 t/m 25 moeten worden geschrapt, want de basis daarvoor, die men kan vinden in art. 9, lid 1, van de wet van 25 December 1878, zooals die wet is aangevuld door de wet van 1922, die ik zooeven noemde, komt door dit wetsontwerp te vervallen. Dat staat er uitdrukkelijk in, want volgens artikel II van dit ontwerp komt art. 9, lid 1, van de wet van 1878 te vervallen.

In de tweede plaats, los van het Academisch Statuut, zal er een nieuwe regeling moeten komen, nu gebaseerd op art. 48 *bis*, lid 4, van het wetsontwerp. Dit is hinken op twee gedachten. De tandartsenstudie staat wel in Hooger-onderwijswet, maar zal niet kunnen worden geplaatst in het Academisch Statuut. Dit is een teruggaan bij hetgeen in 1921 in het Academisch Statuut is geregeld en bij wat door den wetgever bij de wet van 24 Nov. 1922 (*Staatsblad* n°. 613) is gesanctionneerd.

Deze wijze van overbrenging uit de wet van 1878 naar de Hooger-

onderwijswet kan ik ook niet bewonderen. Hoe de regeling zal worden, hangt geheel in de lucht. Er is al op gewezen: het vierde lid van art. 48bis, zooals is voorgesteld, zegt:

„De titel van tandarts wordt verkregen door het afleggen van de examens en het voldoen aan de voorwaarden, vast te stellen bij Algemeenen Maatregel van Bestuur.”

Men laat dus de in het Academisch Statuut opgenomen regeling los, zooals ons terloops wordt aangekondigd in een eenvoudig zinnetje in de Memorie van Antwoord, dat luidt:

„Van de gelegenheid om hiervan gebruik te maken is evenwel afgezien.”

Dat wil dus zeggen: er is afgezien — ik wil vragen: door wie?, door de faculteit te Utrecht? — om op grond van § 23 van het Academisch Statuut het doctoraal examen af te leggen.

Waarom is daarvan afgezien? Gedeeltelijk kan ik mij dit wel verklaren. De regeling van het Academisch Statuut was aldus:

1. het candidaatsexamen voor de tandartsstudie is gelijk aan het candidaatsexamen voor de medicijnen;
2. het eerste gedeelte van het doctoraal examen voor tandarts is gelijk aan het eerste doctoraal examen medicijnen;
3. het tweede gedeelte van het doctoraal examen voor tandarts zal bestaan uit vakken, door de faculteit aan te wijzen;
4. daarna het practisch tandheelkundig examen.

Deze studie is misschien te veel opgeschroefd; het candidaatsexamen medicijnen is zeer theoretisch; het bevat onder meer eenige herhaling en uitbreiding van natuurkunde, scheikunde, biologie van H.B.S. B en gymnasium B, die voor de medici misschien ook wel zou kunnen worden ingeperkt.

Het medisch-doctoraal I is wellicht ook voor tandartsen onnoodig. Maar waarom dan, zou ik willen vragen, heeft Minister de §§ 22 tot 25 van het Academisch Statuut niet herzien, b.v., hoe vreemd de vergelijking moge klinken, naar analogie van de theologische studie?, waar men kent in §§ 1 en 2 van het Academisch Statuut een propaedeutisch examen, een candidaatsexamen, waarna het kerkelijk examen wordt gedaan, en de mogelijkheid van een doctorale studie. Zoo zou men voor de tandartsen de volgende constructie kunnen maken:

1. Het propaedeutisch examen, gelijk aan het eerste deel van het thans bestaande theoretisch tandheelkundig examen (art. 9 van de wet van 1878).
2. Het candidaatsexamen, gelijk aan het tweede deel van het thans bestaande theoretisch tandheelkundig examen (art. 9 van de wet van 1878)
3. Daarna het practisch tandheelkundig examen.
4. En voor wie verder wil studeeren en doctoreeren een doctoraal examen.

Dan zou de materie passen in het Academisch Statuut en in de Hooger-
onderwijswet.

Zooals de materie thans geregeld wordt, is het weinig bevredigend — is het een hinken op twee gedachten — en, legislatief, ik moet het eerlijk uitspreken, rommelig.

Met dit laatste doel ik in het bijzonder op twee punten:

1. In de Hooger-onderwijswet wordt een materie ingebracht, die er, zooals de zaak nu is opgezet, niet thuis hoort. De artikelen der Hooger-
onderwijswet hebben met uitzondering van de artt. 98 tot en met 102 en art. 138 geen toepassing. Daaruit voelt men aanstonds, dat de materie van het voorgestelde artikel 148*bis* een vreemde eend is in de Hooger-onderwijsbijt.

2. In het voorgestelde 5de lid van art. 148*bis* wordt opgenomen, dat de abiturienten van H.B.S. B en gymnasium B bevoegd zijn het theoretisch tandheelkundige examen af te leggen.

In een wetje dat de Minister nog kortelings zelf in het *Staatsblad* heeft mogen brengen (de wet van 22 April 1937, *Staatsblad* n°. 321, tot wijziging en aanvulling der Hooger-onderwijswet), is in het 1ste en 2de lid van art. 133 der Hoogeronderwijswet keurig gerangschikt met de letters *a* tot en met *i* aangegeven, welke eindexamens (H.B.S.-A, -B, gymnasium-A, B, enz.) toegang geven tot bepaalde studiën.

Plompverloren zou nu plotseling in art. 148 *bis*, lid 5, weer een stuk van deze materie verzeild raken.

Dit is niet noodig, wanneer men de tandartsenstudie laat of brengt onder de medische faculteit, dan is de toelating tot de examina vanzelf geregeld in art. 133, lid 2 sub *c*.

Hoe ik de voorgestelde materie nu ook benader, kan ik voor dit voorstel geen bewondering hebben. Beter lijkt het mij de materie te regelen in de paragrafen 22—25 van het Academisch Statuut, zij het dan op meer praktische leest geschied, zooals ik zoeven aangaf.

Is dat geschied, dan kunnen sommige artikelen uit de wet van Kerstmis-1878 worden geschrapt en, na art. 145 *bis* der Hooger-onderwijswet, het artikel, dat gaat over de hoedanigheid van veearts, een met art. 145*bis* analoog artikel worden opgenomen voor de hoedanigheid van tandarts.

Het lijkt mij, dat een dergelijke regeling meer bevrediging zou schenken, en waarborgen in zich zou dragen voor een dergelijke, desgewenscht ook wetenschappelijke tandartsenstudie.

Nu heb ik nog een enkele vraag aan den Minister en ik mag dat nu bij de algemeene beschouwingen zeker wel in eens doen.

In art. 148*bis*, zooals het is voorgesteld, derde lid, lezen wij:

„Onder toezicht van de faculteit der geneeskunde wordt de opleiding in de tandheelkunde opgedragen aan daartoe na aanbeveling van curatoren, de faculteit gehoord, te benoemen docenten, alsmede aan leden van de faculteit, aan welke laatsten door Ons deswege een toelage wordt toegekend.”

Er staat niet „kan worden toegekend”, maar „wordt toegekend”, Waarvoor is dat noodig? Wij kennen meer gevallen, waarin hoogleraren

van de eene faculteit onderwijs moeten geven aan een andere faculteit; ik denk aan de biologen, die aan de medische faculteit onderwijs moeten geven en geen toelage krijgen. Waarvoor moet dat hier imperatief worden voorgeschreven? Ik begrijp het niet.

De heer M o l l e r: Mijnheer de Voorzitter! Na al hetgeen de vorige sprekers reeds hebben behandeld en waarbij ik mij voor een deel kan aansluiten, kan ik heel kort zijn.

Ik heb zeer zeker waardeering er voor, dat de Minister gepoogd heeft de regeling van de opleiding der tandartsen te brengen in de wet op het hooger onderwijs, hoewel ik hieraan aanstonds moet toevoegen, dat deze poging naar mijn opvatting niet is kunnen slagen. Ik geef onmiddellijk toe, dat het een zeer moeilijke onderneming is, maar als de onderneming is aangevat, moet men trachten die inderdaad tot een goed einde te brengen.

Mijn hoofdbezwaar, dat op een andere wijze al door een der andere sprekers is geuit, is, dat wij hier krijgen een regeling, d.w.z. de grondslagen voor een regeling in de Hooger-onderwijswet, terwijl ik tot mijn spijt niets in die wetsartikelen kan ontdekken, dat hooger onderwijs is.

Wij lezen in artikel 1 van de wet op het hooger onderwijs de mooie bepaling van Torbecke (waarvan ik al meermalen heb gezegd, dat het de de eenige bepaling is in onze onderwijswetgeving, waarop wij kunnen roemen; de andere onderwijswetten hebben eenvoudig geen bepaling, die een wezenlijke definitie genoemd kan worden), wij vinden daar dus de uitspraak, dat hooger onderwijs omvat de vorming en voorbereiding tot de zelfstandige beoefening der wetenschappen en (dus niet „of” en dus: de vorming en voorbereiding tot) het bekleeden van de maatschappelijke betrekkingen, waarvoor een wetenschappelijke opleiding vereischt wordt.

Nu doe ik deze vraag, Mijnheer de Voorzitter, als ik deze wetsartikelen en de Memorie van Toelichting lees: waar is de wetenschap, waartoe men wordt geleid bij deze opleiding, wat toch een eisch is van alles, wat als onderwijs gelegd wordt in de Hooger-onderwijswet? Welke wetenschap wordt hier beoefend? En ten tweede dus: welke vorming en opleiding krijgen zij tot de zelfstandige beoefening van een wetenschap? Welke? Het gaat hier zonder twijfel over het bekleeden van een maatschappelijke betrekking, maar in de Hooger-onderwijswet staat erbij: „Waarvoor een wetenschappelijke opleiding vereischt wordt”. Alweer dus de vraag: waar is de opleiding in wetenschappelijken zin, die deze tandartsen volgens de Hoogeronderwijswet zullen ontvangen?

Het blijkt trouwens ook uit de bewoordingen, die in het wetsontwerp zelf staan, zooals de Minister dat voorstelt, dat het geen hooger onderwijs is.

De Minister stelt voor een artikel 148bis en daar lees ik in de 3de alinea:

„Onder toezicht van de faculteit der geneeskunde wordt de opleiding in de tandheelkunde opgedragen aan daartoe na aanbeveling van curatoren gehoord, te benoemen docenten, alsmede aan leden van de faculteit, aan welke laatsten door ons deswege een toelage wordt toegekend.”

Het laatste is natuurlijk alleen een financieele quaestie. Het is dus, zooals ook uit de Memorie van Toelichting blijkt en uit de manier, waarop de examens zullen worden afgenomen, heelemaal geen inlijving in de faculteit der geneeskunde. Hier wordt een afzonderlijk instituut ingesteld, dat een soort van aanhangsel is van genoemde faculteit, waarover de faculteit alleen toezicht heeft, maar niets met de docenten heeft te maken dan alleen gehoord te worden over een aanbeveling. Die docenten staan ook buiten de faculteit, behalve een enkele, zooals wij dat meer kennen ook bij andere instituten en dergelijke.

Er is dus inderdaad niets, dat wijst op het eigenlijke hooger onderwijs. nu vind ik het heelemaal geen bezwaar, integendeel, ik voel er veel voor, dat de opleiding van de tandartsen onder het hooger onderwijs wordt gebracht. Integendeel, zeg ik, ik voel er heel veel voor. Mag ik den Minister er aan herinneren, dat ook de Maatschappij tot bevordering van de tandheelkunde daarop sterk aandringt? Deze wil zelf ook een wetenschappelijke opleiding als voorbereiding voor de praktijk. Ik zal mij, als niet deskundige op dit gebied, er niet over uitlaten in welke richting die wetenschappelijke opleiding gaan moet, behalve natuurlijk dat het een medische opleiding moet zijn op een of andere wijze. Maar met dit wetsontwerp blijven de tandartsen uitgesloten van het hooger onderwijs, want zelfs hun examens worden niet afgelegd voor de faculteit, maar voor die zelfde docenten, die hun de practische opleiding hebben geven en die de examencommissie vormen. Ik zal het niet anders zien dan als een zuivere vakschool die men heeft aangehaakt aan de faculteit der geneeskunde, terwijl deze faculteit als faculteit er zich verder weinig of niets van aantrekt en niet de minste verantwoordelijkheid op zich neemt of kan nemen, dat deze menschen een eenigszins wetenschappelijke vorming ontvangen. Bij den tegenwoordigen stand van de wetenschap en de tegenwoordige opvattingen omtrent de tandheelkunde — want dat weten wij er toch allen wel van, dat men toch wel eenigszins ander denkt over de praktijk van tandartsen dan vroeger — vindt ik het te betreuren voor ons Nederlandsche volk, dat wij geen tandartsen zullen krijgen, ten minste niet volgens eischen van de wet, die een behoorlijk wetenschappelijke medische opleiding hebben ontvangen. Ik blijf er buiten, hoever die opleiding gaan moet, maar wordt die werkelijk hooger onderwijs, dan volgt daaruit ook, dat de studenten in de tandheelkunde ook examens moeten afleggen voor de faculteit, en dat zij dus ook gelegenheid krijgen om te komen zelfs tot de summi honores, tot de hoogste eer, die aan onze instellingen van hooger onderwijs gegeven wordt. Anders — ik kan het niet anders zien — moet de Minister deze opleiding niet brengen in het hooger onderwijs; dan moet hij die afzonderlijk regelen, zooals ook vroeger is gebeurd.

Op verschillende practische zaken wil ik slechts even wijzen. Misschien dat de Minister daarop antwoord wil geven. Mijn houding tegenover deze wet zal echter afhangen van wat de Minister ons zal mededeelen in antwoord op de bezwaren, die ik zooeven heb geuit en die ook in sommige opzichten door de andere sprekers hier ten gehore zijn gebracht. Wat nu de praktijk betreft, wil ik b.v. eens het volgende vragen, wat mij toch niet duidelijk is. Volgens de wet van ik meen 1878 mag

een tandarts geen enkel inwendig geneesmiddel voorschrijven, maar dan komen wij tot deze eigenaardige dingen, dat een tandarts niet mag doen wat u, Mijnheer de Voorzitter, wél mag doen, wat de Minister wél mag doen, wat ieder van ons wél mag doen bij denzelfden patiënt. Wanneer de tandarts het in zijn hoofd haalt, tot den patiënt, die hem vraagt: wanneer ik vanavond erge pijn krijg, wat moet ik daartegen dan doen? te zeggen: neem dan een aspirientje, dan is hij in strijd met de wet en dan kan hij voor den strafrechter worden gedaagd. Een andere vraag is of de strafrechter hem dan een hoogere boete dan *f* 1 zou geven, maar voor het feit staan zij toch.

De Minister vreest voorts, en te recht, dat er een veel te groote toeloop komt. Dit teveel is er al. De Minister zal ook wel weten welke practijk, die ik niet zeer kan bewonderen, men in Utrecht toepast om een partij menschen kwijt te raken na het eerste of tweede jaar. Ik hoop, dat de Minister dat weet. Men geeft dan aan verschillende menschen, soms wel aan tientallen — is mij gezegd (niet door afgewezenen) — den raad (men weet wat dat beteekent, wanneer men dien van zijn eigen docenten krijgt) om maar te verdwijnen. Op die manier tracht men te Utrecht bij deze afdeeling het vraagstuk van te veel studenten eenigszins op te lossen.

Ik hoop, dat de Minister dat al wist, maar in ieder geval, wanneer die studie inderdaad gebracht wordt op het plan van het hooger onderwijs, wanneer het wordt een vorming en opleiding tot zelfstandige beoefening van de wetenschap, ook in dit opzicht, van een deel dus van de medische wetenschap, zal die toeloop veel minder worden, omdat er dan ernstige en vrij uitgebreide studies worden vereischt. Wanneer men het geheele gewone artsexamen te voren eischt, denk ik niet, dat velen, die volledig arts zijn, dan nog examen voor tandarts zullen doen. Ik vrees, dat het er van de tien nog geen twee zullen zijn. Men zal zich dan veel liever vestigen als arts. Dan duurt de studie veel te lang. Maar dat er een wetenschappelijke opleiding in de geneeskunde bij moet komen èn voor de practijk èn om het werkelijk hooger onderwijs te doen zijn, daarvan ben ik vast overtuigd.

Evenals mevrouw Mackay-Katz zou ik, tenzij de Minister mij volkomen weet te bevredigen, den Minister willen voorstellen, dit wetsontwerp aan te houden en te komen met een volledige uitwerking van de wetenschappelijke opleiding voor deze studenten.

De heer Slotemaker de Bruïne: Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen: Mijnheer de Voorzitter! Ik mag beginnen met er aan te herinneren, ten gevolge van welke bijzonderheid de materie thans de aandacht van de Kamer hebben moet. In October 193^a deden zich aan het Tandheelkundig Instituut te Utrecht eenige moeilijkheden voor. Zoodra daarvan bleek, deed ik een onderzoek instellen en terwijl ik nauwelijks tot dat onderzoek besloten had, deed reeds mevrouw De Vries-Bruins van haar groote belangstelling in de materie blijken door mij onder dagteekening van 28 October 1936 vragen te stellen. Ik heb daarop toen formeel moeten antwoorden en ik heb onder dagteekening van 24 Mei 1937 uitvoerig materieel geantwoord. Uit dat antwoord

blijkt, dat het onderzoek mij gebracht had tot de overtuiging, dat wij de zaak slechts dan goed konden inzien, wanneer wij onderscheidden tusschen de organisatie in formeelen zin en de studie. Wat de organisatie in formeelen zin betreft, heb ik toen aanstonds de maatregelen genomen, die in het antwoord op de vragen van mevrouw De Vries-Bruijs zijn vervat en ik heb de overtuiging, dat deze maatregelen in ieder geval daartoe hebben geleid, dat zuiver organisatorisch, er van moeilijkheden niet meer is gebleken.

Wat mevrouw Bakker-Nort zeide over het afhankelijk zijn van één docent, is een mededeeling, die dateert van vóór mijn maatregel, waarover ik gesproken heb, in het antwoord op de vragen van mevrouw De Vries-Bruijs. Zij zal na dien tijd van dergelijke moeilijkheden niet meer hebben gehoord, omdat een dergelijke interne onaangename behandeling van bepaalde examinandi niet meer voorkomt.

Wat de studie betreft heb ik sindsdien een rapport gekregen. Dit rapport is uitgebracht aan Curatoren door de faculteit onder dagteekening van 26 Februari 1937. Ik wil er dadelijk op wijzen, dat deze faculteit zich nauw in relatie heeft gesteld met de gezamenlijke lectoren van het tandheelkundig Instituut. Ik wil er ook op wijzen, dat deze faculteit bij haar beraadslaging heeft kunnen gebruik maken van de hearings, door curatoren gehouden en waarbij tandartsen waren gehoord, o.a. de heer Nord, hetgeen dus beteekent, dat het voorstel, hetwelk ik hier thans in de hand heb en dat via curatoren mij heeft bereikt, uitgewerkt is door curatoren op de basis van hetgeen de faculteit, de gezamenlijke lectoren en de door curatoren gehoorde tandartsen in het midden hadden gebracht. Of ik met de Maatschappij van Tandheelkunde niet nog iets verder had moeten gaan, zal ik dadelijk opmerken, maar ik wijs er op, dat het voorstel, dat voor mij ligt, bekeken is door de verschillende daarbij betrokken instanties en personen.

Bij de vraag, of de opleiding van de tandartsen nader moet worden geregeld, verzoek ik de Kamer zich toch wel te willen herinneren, dat wij in onze wetgeving hebben ten eerste een groep van wetten, waarin de uitoefening van de geneeskunde, de artsenijsbereidkunde en de tandheelkunde wordt geregeld, welke wetten ressorteeren onder mijn ambtgenoot van sociale Zaken, zoodat naar mijn overtuiging de vragen, die de geachte afgevaardigden mevrouw Bakker-Nort, mevrouw Mackay-Katzen en de heer Moller hebben gesteld met betrekking tot de bevoegdheden van de tandartsen — zij vallen niet onder de wet van 1878, maar onder de wet van 1876 — behooren besproken te worden met mijn ambtgenoot van Sociale Zaken.

En naast deze wetten, regelende de uitoefening van de geneeskunde, enz., staat de wet, regelende de voorwaarden tot verkrijging van de bevoegdheid van arts, tandarts en apotheker, de wet van 25 December 1878, die onder mijn Departement ressorteert. In die wet van 1878 stonden oorspronkelijk ook opgegeven de verschillende regelingen met betrekking tot de examens. En de wetgever heeft, in volkomen overeenstemming uiteraard met de Kamer, en zonder dat toen enig bezwaar is gerezen, bij de wetten van 11 Juni 1921 en 24 November 1922 met betrekking tot

de artsen en met betrekking tot de apothekers alle regelingen van de examens uit de wet genomen. Thans luidt art. 1 van de wet van 1878: De hoedanigheid van arts geeft de bevoegdheid de geneeskunst uit te oefenen in haar vollen omvang, en wordt verkregen door het afleggen van de door de wet gevorderde examens. In art. 11 wordt hetzelfde gezegd met betrekking tot de apothekers. Dat wil zeggen: destijds reeds heeft de wetgever, hebben ook de Staten-Generaal zich op het standpunt gesteld, dat het aanbeveling verdiende de regeling van de examens niet in de wet neer te schrijven, ook zelfs niet in algemeenen zin — dit in antwoord aan den geachten afgevaardigde dr. Vos —, door uitsluitend te zeggen, dat de wet den algemeenen maatregel mogelijk maakt, waarin de omschrijving van de exameneischen zal worden opgenomen.

Dat zelfde nu wordt ook hier voor de tandartsen ondersteld, en ik ben eenigszins verbaasd, dat een enkele van de geachte afgevaardigden gevraagd heeft, dat in deze wet eenige algemeene lijnen voor de studie van tandarts zullen worden opgenomen, terwijl de wetgever dat zelfde heelemaal niet noodig gevonden heeft met betrekking tot de artsen en apothekers. Ik geloof, dat dat inconsequent zou zijn en dat het beter is te doen gelijk ik heb voorgesteld. Ook hier wordt krachtens art. II van het wetsontwerp alles overgelaten aan een algemeenen maatregel van bestuur.

Bij de uitwerking van dien algemeenen maatregel van bestuur moet men nu natuurlijk al zijn aandacht bepalen, want daarop komt het eigenlijk aan. Ik ben van oordeel, dat de wetgever verstandig doet, door de bijzonderheden over te laten aan een algemeenen maatregel van bestuur, omdat er zeer veel details zijn, die zich toch eigenlijk voor een bespreking in de Kamer minder goed leenen. Dat zullen de geachte afgevaardigden allen met mij eens zijn. Bovendien bestaat er een groot verschil van inzicht omtrent hetgeen men op dit terrein al of niet moet eischen. Ook dat is vanmiddag wel gebleken en ik geloof, dat het verstandig is, dat de Kamer dit zegt: ik zal vragen aan den Minister en dat heeft de Kamer zoeven reeds gevraagd, dat de uitwerking van een dergelijken algemeenen maatregel van bestuur wordt omgeven met zoodanige waarborgen, dat ik zeker kan zijn, dat de deskundigen en belanghebbenden daarin een zeer belangrijke rol spelen, liever dan dat ik als Kamer kies tusschen de verschillende inzichten, die op dit terrein bestaan. Dat ik mij dan daarbij aansluit bij de faculteit te Utrecht en niet ook de andere faculteiten raadpleeg, gelijk mevrouw Mackay-Katz mij een oogenblik heeft gevraagd, wordt gereedelijk hieruit verklaard, ten eerste, dat de faculteit te Utrecht met deze materie werkt, ten tweede, dat ik niet gelukkig word als Minister door een nog grooter aantal adviezen te krijgen, want het is vrijwel zeker, dat ik daardoor geen eenstemmige adviezen krijg, terwijl het bovendien vaststaat, dat ik dan toch op de een of andere wijze zal moeten kiezen.

Nu heeft mevrouw Mackay-Katz een opmerking gemaakt met betrekking tot den brief, dien ik van de Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering van de Tandheekunde heb op 1 Februari 1938. Zij heeft betreurd, dat ik de heeren niet heb ontvangen, gelijk de heeren zelf zeggen in een adres, dat aan deze Kamer is gezonden en zij, evenals mevrouw De Vries-Bruins en mevrouw Bakker-Nort hebben gevraagd,

of ik niet alsnog de heeren zou kunnen hooren. Daarop antwoord ik, dat het niet hooren van de heeren, ik ben niet gewoon mij op die manier te gedragen, onopzettelijk is geschied en dat het beter was geweest, wanneer ik de heeren bij mij had gevraagd, maar ik zeg er bij: er is geen man overboord, want de algemeene maatregel van bestuur bestaat nog niet, ook niet in voor-ontwerp, en bij het ontwerpen van dezen algemeenen maatregel van bestuur zal de Maatschappij tot Bevordering van de Tandheelkunde alle gelegenheid krijgen haar inzicht, haar oordeel en haar advies te doen kennen.

Ik wil, in verband met wat ik zoo straks gezegd heb over de bevoegdheid, hier graag iets zeggen, waarnaar mij niet gevraagd is, nl. dat bij de uitwerking van dien algemeenen maatregel van bestuur ik ook in nauwe relatie handelen zal met mijn ambtgenoot van Sociale Zaken, hetgeen reeds schriftelijk is vastgelegd. Ik kom nu tot de materiele regeling. Eerst zal ik echter een woord zeggen over de vraag, of het doctoraal, onmogelijk wordt. Ik moet opmerken, dat het adres van de Maatschappij van de Tandheelkunde, aan deze Kamer gericht, niet zoo categorisch is als sommige sprekers. Hier staat nl.:

„De Memorie van Toelichting zegt, dat bij het tandheelkundig onderwijs en de tandheelkundige examens de artikelen 130 tot 136 der Hooger-onderwijs niet van toepassing zullen zijn. Dit schijnt te beteekenen, dat ook in een ontworpen regeling het verkrijgen van een doctoraat voor tandartsen zal zijn uitgesloten.”

Dit schijnt het te beteekenen; dit beteekent het zeker niet. Ik zal niet gaan in de lijn, die de heer T i l a n u s als aangewezen richting, op dit oogenblik ten minste, beschouwde, nl. om te bevorderen een wijziging van het Academisch Statuut. Ik denk over deze zaak precies, zooals de Maatschappij tot Bevordering van de Tandheelkunde het in haar rapport van Februari 1926 zegt, nl. dat een regeling van de studie, zooals het Academisch Statuut die thans omvat, en een, zooals die tot nog toe geldt, naast elkaar mogelijk zijn en misschien volgens het oordeel van deze Maatschappij mogelijk moeten blijven. Wanneer deze mogelijkheid er is, en ik ben inderdaad niet voornemens paragraaf 2, Ad. 22 tot 26 van het Academisch Statuut te wijzigen, dan is het de vraag — en dat is een andere vraag — of het wenschelijk is, dat de weg van het doctoraal bewandeld wordt.

Daarom trent moet ik nu dit zeggen, dat eigenlijk allen, die zich daarover hebben uitgelaten, van oordeel zijn, dat, laat die weg dan mogelijk blijven, deze weg toch zeer groote uitzondering moet zijn. Het rapport van de maatschappij, van Februari 1926, blz. 15 en 28, verklaart, dat de regeling, als verplichting van een candidaatsexamen, in de medicijnen en daarop gebaseerd een doctoraal examen, ongewenscht is. En in het rapport, dat ik heb van de faculteit, lees ik hetzelfde. Ik wil dat gaarne voorlezen, om daarmede tevens een antwoord te geven op de vraag, die de geachte afgevaardigden hebben gedaan, hoe wordt de zaak nu?

Want wanneer de regeling naast 130/136 staat, door art. 148 *bis*, dan heb ik de twee mogelijkheden naast elkaar. Of dat rommelig is, wil ik aanstonds bespreken, in antwoord aan de heeren Moller en Tilanus.

Ik wil gaarne het een en ander mededeelen uit het rapport van de faculteit. Daar lees ik met betrekking tot de vraag, hoe de studie het best wordt ingericht, het volgende:

„De docenten in het tandheelkundig onderwijs en alle leden der faculteit zijn thans eenstemmig van meening, dat deze opleiding — zijnde die van het Academisch Statuut — voor het overgrootste gedeelte der tandartsen een zeer slechte zou zijn, wijl daardoor de studietijd met meerdere jaren zou verlengd worden, met het eenige resultaat, dat de afgestudeerde wel het recht heeft tot het verkrijgen van den doctoralen titel, doch een half medicus en een slechte technisch tandarts zou zijn.”

En verder:

„De docenten in het tandheelkundig onderwijs en de leden der faculteit achten ook het candidaatsexamen als biologische opleiding voor de tandartsen niet geschikt, wijl zeer vele der vakken, van dat examen voor den tandarts geen of weinig waarde hebben . . .”

en andere bezwaren, die in dezelfde richting wijzen.

Wat wil men dan wel? Het antwoord luidt:

„De faculteit en de docenten in het tandheelkundig onderwijs zijn tot het inzicht gekomen, dat een verbreding en verbetering zoowel van het theoretisch medisch als het technisch tandheelkundig onderwijs thans wenschelijk geworden is, doch dat deze moet worden verkregen door uitbreiding en verdieping van het onderwijs in den vorm, zooals dat thans gegeven wordt. Dit is een bijzondere opleiding, gedeeltelijk door de docenten van de medische faculteit, gedeeltelijk door de lectoren van het tandheelkundig instituut.”

Wanneer ik dat nu voorlees en daarnaast lees hetgeen in het rapport van 1926 als wenschelijke regeling wordt aangenomen, geloof ik, dat er ten eerste zeer veel overeenstemming is tusschen die twee gedachten, en bovendien, dat er geen enkele reden is voor de vrees, dat ten slotte alle zaken blijven, zooals zij zijn.

Nu de vraag, of het wenschelijk is, indien men een verbeterde opleiding, maar toch niet een universitaire opleiding, wil, deze te incorporeeren in de Hooger-onderwijswet.

De opmerkingen daaromtrent van de heeren Tilanus en Moller missen natuurlijk niet alle kracht. Ik zou alleen willen vragen, of er eenig

groot bezwaar tegen is om, als men eenerzijds verband wil met de faculteit — en dat wil men — en anderzijds op deze manier het mogelijk is om toch die opleiding als een aparte opleiding met eigen cachet te handhaven, een regeling te maken, gelijk die nu in het ontwerp is opgenomen. Ik zou haar dan ook liever niet willen noemen „rommelig”, gelijk de heer Tilanus zeide, maar tweezijdig. En ik wijs op deze opmerking van den heer Moller, waaruit blijkt, dat het niet gemakkelijk was een anderen weg te vinden; ik voel er toch veel voor, dat deze zaak in verband met het hooger onderwijs geregeld wordt.

Nu meen ik, wanneer men niet wil opleiding, geheel los van het hooger onderwijs, en wanneer men niet wil, als regel, zuiver universitaire studie, er zeker weinig tegen is een regeling te maken, die eenigermate apart staat, gelijk dat door art. 148bis zoo wordt uitgedrukt, terwijl wij niettemin toch behouden, wat men wenscht, nl. een nader verband met de universitaire leerkrachten. Ik erken, dat het niet volkomen incorporeeren is, maar zie niet het groote bezwaar en zie op het oogenblik niet een anderen weg, waardoor men zou kunnen bereiken, wat toch algemeen gewenscht wordt.

Nu heeft de heer Tilanus in dit verband gevraagd — want ik geloof, dat in dit verband de beantwoording moet komen —, waarom deze hoogleeraren toelage krijgen. Mijn antwoord luidt: ik heb dat zoo ontworpen, omdat het werk van die hoogleeraren staan zal naast hun normaal werk, dat zij als hoogleeraren van de universiteit doen.

De heer Tilanus: Dit is dus buiten universitair verband.

De heer Slotemaker de Bruïne: Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen: Dit is in zekeren zin buiten het universitair verband.

De vraag eindelijk, of Utrecht moet blijven de plaats, waar die opleiding zal worden genoten, beantwoord ik bevestigend, in de eerste plaats op grond van de rolverdeeling. Als mevrouw Bakker-Nort zegt: die rolverdeeling is een uitdrukking, waar men weinig mee doen kan, want bijv. bij de moderne talen zijn er allerlei regelingen, men is niet tot Groningen beperkt gebleven, dan wil ik daar toch gaarne op zeggen, ten eerste, dat dezer dagen ik juist aanleiding heb gehad om na te gaan, wat er precies met betrekking tot de moderne talen is afgesproken, en dat men niet zeggen kan, met betrekking tot de moderne talen is afgesproken, dat Groningen het monopolie hebben zal.

Overigens moge ik deze materie, die hier buiten staat, thans wel laten rusten en dus zeggen, dat ik het niet gewenscht acht om een opleiding, die uiteraard extra geld met zich brengen zal, ook aan een andere universiteit in het leven te roepen, waar nog iets bijkomt, nl. dat het aantal studenten eigenlijk te groot is, ook van diegenen, die zich voor tandarts voorbereiden en dat daarom het mij zeer ongewenscht schijnt een dubbele mogelijkheid te openen van de opleiding, waardoor de moeilijkheden nog grooter zullen worden.

In verband met dit alles geloof ik, dat de Kamer verstandig zal doen

zich met dit wetsontwerp te vereenigen, omdat langs dezen weg allerlei verbeteringen, die ieder wenscht, zullen worden bereikt, te eerder nu door het een en ander, wat ik uit het rapport heb voorgelezen, de Kamer toch wel een idee krijgt omtrent de lijnen, waarlangs de nieuwe algemeene maatregel van bestuur zal worden ontworpen.

De Voorzitter: Ik stel voor, den spreektijd bij de replieken te bepalen op ten hoogste vijf minuten per spreker.

Daartoe wordt besloten.

Mevrouw De Vries-Bruins: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil beginnen met den Minister dank te zeggen voor zijn toezegging, dat hij bij het ontwerpen van den algemeenen maatregel van bestuur de organisatie van de tandartsen zal hooren. Ik acht dit zeer bevredigend, omdat uit de mededeeling van den Minister blijkt, dat het ontwerp in geen enkel opzicht klaar is en dat men van meet af aan kan beginnen.

Een andere quaestie is de zaak van het doctoraal. De Minister leest uit een vroeger ingezonden rapport van de Ned. Maatschappij tot bevordering der Tandheekunde aan den Minister een passage voor, waaruit zou blijken, dat de tandartsen zelf niet vragen om de mogelijkheid van een doctoraal examen in de tandheekunde. Het kan niet anders, of er wordt bedoeld, dat de tandartsen niet gewenscht achten een doctoraal in de geneeskunde, want zij vragen wel degelijk een doctoraal in de tandheekunde. Dit blijkt toch uit het adres, wat wij nu hebben gekregen, en waarin op blz. 3 staat:

„De Memorie van Toelichting zegt, dat op het tandheekundig onderwijs en de tandheekundige examens de artikelen 130—136 der Hooger-onderwijswet niet van toepassing zullen zijn. Dit schijnt te beteekenen” (Mijnheer de Voorzitter! Ik zie niet anders, dan dat het beteekent), „dat ook in de ontworpen, regeling het verkrijgen van een doctoraat door de tandartsen ondanks dat een meer wetenschappelijke opleiding is beoogd zal zijn uitgesloten.

Dat de mogelijkheid tot het verkrijgen van een doctoraat, in het algemeen een prikkel tot wetenschappelijken arbeid, ook aan de wetenschappelijke ontwikkeling der tandheekunde ten goede komt, heeft men reeds vele jaren in verschillende andere landen ingezien. Men heeft daar de opleiding der tandartsen met dit inzicht in overeenstemming gebracht.”

En iets verder staat:

„Men had mogen verwachten, dat bij de voorgenomen herziening der materie de mogelijkheid ware gezocht en gevonden, om ook ten onzent, in het kader van Hooger-onderwijswet en van Academisch Statuut, den tandartsen deze wetenschappelijke bekroning van hun studie niet te onthouden.”

Het is dus duidelijk: zij wenschen wel degelijk de mogelijkheid om ook te hebben een doctoraat in de tandheelkunde. Zij vragen bovendien een candidaats in de geneeskunde, maar daarover gaat het nu niet. Ik meen dat de Minister zich vergist. Wat hij voorgelezen heeft uit een vroeger rapport was niet het oordeel van de tandartsen over het doctoraat in de tandheelkunde, maar over het doctoraat in de geneeskunde. Zij vragen wel degelijk, wat ook van alle kanten in de Kamer en door mij is gevraagd, om te komen tot, wat § 23 van het Academisch Statuut mogelijk maakt, een doctoraat in de tandheelkunde. Ik meen dan ook, dat de Minister voorloopig terug zou moeten nemen de passage uit de Memorie van Toelichting, waarin staat, dat de artt. 130—136 van de Hooger-onderwijs-wet niet van toepassing zullen zijn. Doet hij dit, dan zal men de opleiding in zijn geheel en van voren af aan kunnen bezien en dan stem ik vóór het wetsontwerp.

De heer T i l a n u s zegt: dat kan niet. Dat betwijfel ik. Wanneer men artt. 130—136 niet van toepassing verklaart, dan vervalt daarmee de basis van het Academisch Statuut. In het andere geval kan men van het Academisch Statuut § 23 gebruiken. De heer T i l a n u s is van oordeel, dat door het vervallen van art. 9 van de wet van 25 Dec. 1878 (*Staatsblad* no. 222) § 23 van het Academisch Statuut niet meer kan worden toegepast. Ik zou daar graag het oordeel van den Minister over vernemen. Tevens vraag ik nogmaals om de passage over de artt. 130—136 van de Hooger-onderwijswet terug te nemen, zoodat men bij het toegezegde overleg ook rekening zal kunnen houden met de mogelijkheid van de invoering van een doctoraal examen.

De heer T i l a n u s: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne nog een punt ter sprake willen brengen, ook naar aanleiding van hetgeen mevrouw De V r i e s-B r u i n s zooeven heeft opgemerkt. Dat punt is de vraag, of het mogelijk zal zijn, dat na de studie, bedoeld in het ontworpen art. 148*bis* der Hooger-onderwijswet, door de tandartsen een doctoraal examen wordt afgelegd. Ik betwist dat en wel op dezen formeelen grond. Ik heb hier vóór mij het Academisch Statuut, dat is het Koninklijk besluit van 15 Juni 1921 (*Staatsblad* no. 800), waarin men in art. 4, rubriek III, kan vinden: de examens ter verkrijging van het doctoraat in de geneeskunde. Daarin is in onderdeel B, paragrafen 22—25, een regeling getroffen voor de tandartsenstudie. Deze regeling behoefde een wettelijken ondergrond en daarvoor zijn in de wet van 1878 bij een wijziging bij de wet van 24 November 1922 (*Staatsblad* no. 63) in art. 9, lid 1, ingevoegd deze woorden:

„en zij, die met goed gevolg het doctoraal examen voor tandartsen, bedoeld in artikel 4, § 23, van het Academisch Statuut (Koninklijk besluit van 15 Juni 1921, *Staatsblad* no. 800) hebben afgelegd.”

Men heeft dus in 1922 aan de bepalingen van het Academisch Statuut een wettelijken ondergrond gegeven, dien men kan vinden in art. 9 van

de wet van 1878. Nu bepaalt lid 2 van art. II van dit ontwerp van wet:

„Het tweede lid van artikel 8 en de artikelen 9, 10 en 18 van de wet van 25 December 1878, *Staatsblad* no. 222, vervallen.”

Dus vervalt art. 9, eerste lid, hetwelk als ondergrond dient voor de tandartsstudie volgens het Academisch Statuut. Maar ik ga verder. Het Academisch Statuut is gebaseerd op art. 131 van de Hooger-onderwijswet. Daarin staat:

„De in artikel 130 genoemde doctoraten worden verkregen door het afleggen van de examens en het voldoen aan de voorwaarden, vast te stellen, bij algemeenen maatregel van bestuur.”

Nu leest men in den aanhef van het Academisch Statuut uitdrukkelijk:

„Overwegende, dat ingevolge de wijziging van artikel 130 de Hooger-onderwijswet het Koninklijk besluit van 27 April 1877 (*Staatsblad* no. 87), laatstelijk gewijzigd bij Ons besluit van 8 Maart 1921 (*Staatsblad* no. 226) wijziging behoort te ondergaan:

Hebben goedgevonden en verstaan:

met wijziging van het Koninklijk besluit van 27 April 1887 (*Staatsblad* no. 87) voornoemd, het besluit, bedoeld in artikel 131 der Hooger-onderwijswet, vast te stellen als volgt:”.

Het Academisch Statuut is dus gebaseerd op de artikelen 130 en 131 der Hooger-onderwijswet. Nu bepaalt het vierde lid van het bij artikel I van dit ontwerp van wet nieuwvoorgestelde artikel 148 *bis* der Hooger-onderwijswet:

„De titel van tandarts wordt verkregen door het afleggen van de examens en het voldoen aan de voorwaarden, vast te stellen bij algemeenen maatregel van bestuur. Hierbij vinden de artikelen 98 tot en met 102 en artikel 138 overeenkomstige toepassing”.

Wanneer de materie geheel in de Hooger-onderwijswet was ingeschoven, zou de geheele Hooger-onderwijswet van toepassing zijn, maar nu is dit geborneerd, beperkt — uitdrukkelijk, *expressis verbis* — tot de artikelen 98 tot en met 102 en 138. Dus de artikelen 130 en 131 zijn hier uitgeschakeld en dus moet automatisch de mogelijkheid om een doctoraal examen af te leggen vervallen. Ik blijf bij mijn meening van zooeven, dat de materie, die uit de wet van 1878 wordt genomen en nu geplaatst wordt in de Hooger-onderwijswet, zooals ons die wordt voorgelegd, in de Hooger-onderwijswet niet thuishoort en dat de Minister een verbetering van de tandartsstudie kan bewerkstelligen door de paragrafen 22—25 van het Academisch Statuut te wijzigen. Ik heb daarvoor een uitgewerkte ge-

dachte aangegeven; dan past de geheele zaak ook in de Hooger-onderwijs-wet en dan is het mogelijk een doctoraal examen te doen. Maar zooals het nu is, is het wettelijk — ik kan het niet anders zien — onmogelijk.

De heer I. H. J. Vos: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb met voldoening kennis genomen van twee mededeelingen van dezen Minister, vooral waar hij heeft toegezegd, dat de Maatschappij tot Bevordering van de Tandheelkunde volledig zal worden gekend vóór de opstelling van den algemeenen maatregel van bestuur, waarvan hier sprake is.

In de tweede plaats heb ik ook met voldoening kennis genomen van de mededeeling van den Minister, dat zijn aanvankelijke gedachte voor de opstelling van dezen algemeenen maatregel van bestuur georiënteerd is op het rapport van Februari 1926, waaraan ik ook belangrijke dingen heb ontleend.

Verder hoop ik, dat de Minister in staat zal zijn, zijn toezegging in zake het doctoraat, waarom hier gevraagd is, tot een goed einde te brengen.

Vervolgens heeft het mij getroffen, dat de Minister niet is ingegaan op de bezwaren, die hier geopperd zijn tegen het vastleggen in de wet van de eenige gelegenheid tot opleiding van tandartsen in Utrecht. Ik heb daar tegen belangrijke bezwaren ingebracht. Het is toch wel merkwaardig, dat er daaromtrent in de geheele wereld een communis opinio bestaat en dat zelfs in Amerika, waar men toch niet op het geld kijkt, wordt aangenomen, dat het maximum aantal studenten, dat aan één instituut in voldoende mate kan worden opgeleid, ongeveer 300 bedraagt. Waar aan een 500-tal studenten gelegenheid wordt gegeven de tandheelkundige opleiding te volgen, is het toch duidelijk, dat een groot deel van de bezwaren, die op het oogenblik bestaan, ook in de toekomst zullen bestaan bij een verbeterd programma. Ik herhaal: er behoeft natuurlijk niet op het oogenblik tot stand gebracht te worden een uitbreiding van de gelegenheid tot opleiding, in verband met de financiële bezwaren, die er aan verbonden zijn, maar het gaat mij toch eenigszins te ver om nu voor eens en altijd uit te maken, dat Utrecht de eenige gelegenheid zal zijn. Ik heb reeds gezegd: wij moeten niet zoo pessimistisch zijn, dat wij betwijfelen of ooit weer goede tijden zullen aanbreken, maar wanneer wij min of meer optimistisch blijven met het oog op de toekomst, zal er zeker nog wel eens gelegenheid komen om inderdaad een uitbreiding aan de gelegenheid tot opleiding te geven. Ik ben overtuigd, dat, ondanks alle goede bedoelingen, welke den Minister bezielen, nooit een afdoende verbetering tot stand zal komen, wanneer men niet een dislocatie van de gelegenheid tot opleiding mogelijk maakt. Ik ben ook niet overtuigd, dat de bezwaren, die tot nu toe ondervonden zijn, niet voor een zeer belangrijk gedeelte voortkomen juist uit dezen misstand, waardoor theoretisch en vooral practisch de aanstaande tandartsen niet een behoorlijke opleiding kunnen krijgen. Ik hoop dus, dat de Minister nog zal antwoorden op deze grief en dat hij althans de gelegenheid tot een opleiding eventueel ook aan andere instituten in overweging zal nemen.

De heer Moller: Mijnheer de Voorzitter! Hoewel ik dankbaar

ben voor een gedeelte der antwoorden van den Minister, zijn verschillende dingen mij nog zeer duister, en zelfs juist ook om sommige dingen, die de Minister in zijn antwoord gezegd heeft.

Vooreerst sluit ik mij in het algemeen aan bij de bezwaren van mevrouw De Vries-Bruins en den heer Tilanus, maar dan vraag ik mij toch af, juist in verband met die bezwaren, hoe de Minister zich denkt een meer wetenschappelijke opleiding, waar ik uitdrukkelijk om gevraagd heb, want anders kan ik de regeling niet in de Hooger-onderwijswet aanvaarden buiten een verdere regeling in de wet en in het Academisch Statuut. Over die inderdaad wetenschappelijke opleiding heb ik niets gehoord. De Minister zegt: Ik heb reden genoeg het in de Hooger-onderwijswet op te nemen, omdat er eenig verband bestaat met de faculteit van de geneeskunde. Neen, Mijnheer de Voorzitter, daar ligt geen enkele reden in om een dergelijke opleiding in de Hooger-onderwijswet te brengen, want daar is niet het minste in, dat wijst op een „vorming en opleiding tot zelfstandige beoefening van de wetenschap”. En dit is toch noodzakelijk om onze Hooger-onderwijswet op het cultureele peil te houden, waarop die staat. Als wij daar vakscholen gaan inlijven, al is het als een soort aanhangwagen, dan is dat beneden den stand, dien ons hooger onderwijs moet houden, dan gaan wij hoe langer hoe meer in de richting, waar wij toch al in gegaan zijn, dat wij vakscholen krijgen en meer niet. Uit naam van de wetenschap, van de wezenlijke en waarachtige beoefening van de wetenschap, moet ik den Minister vragen, dat hij zulke dingen niet doet. Als hij het wil regelen, zooals ik het begrepen heb uit zijn antwoord, laat hij dan deze regeling uit de Hooger-onderwijswet nemen — waar ik sterk tegen ben —, maar de regeling, als nu voorgesteld, behoort niet in de Hooger-onderwijswet.

Mevrouw Bakker-Nort: Mijnheer de Voorzitter! Ook ik wil gaarne mijn voldoening er over uiten, dat wij uit de woorden van den Minister mogen opmaken, dat in ieder geval vaststaat, dat de Maatschappij tot Bevordering van de Tandheelkunde gehoord zal worden, zelfs van het begin af van de regeling voor een algemeenen maatregel van bestuur, wat betreft de opleiding en examens van tandartsen, en dat dezen, hetgeen ik verkeerd had begrepen, evenals verschillende sprekers vóór mij, niet uitgesloten zullen zijn in de toekomst van de mogelijkheid tot het doen van het doctoraal examen.

Mij is het evenmin duidelijk als den vorigen spreker, hoe de Minister zich voorstelt dit te regelen, terwijl uitdrukkelijk de betreffende artikelen uit het Academisch Statuut worden genomen. Ik vermoed, dat daarvan een aparte nieuwe regeling komt; maar evenals de geachte afgevaardigde de heer Moller wil ik zeggen, dat een van de groote voordeelen van het wetsontwerp voor mij was, dat de opleiding tot tandarts een meer wetenschappelijk karakter zou krijgen. Ik ben echter bang, na hetgeen wij hebben gehoord wat de Minister wil, dat er van die wetenschappelijke, algemeen medische opleiding weinig terecht zal komen. Ik wil dus naast mijn voldoening over de toezeggingen van den Minister de hoop uitspreken, dat de opleiding, zooals die zal worden voor de tandartsen,

inderdaad zal zijn van wetenschappelijken aard, zooals het Nederlandsch publiek met vertrouwen in de toekomst de verzorging van den mond aan een tandarts zal kunnen overlaten.

De Voorzitter: Is het den heer Minister wellicht aangenaam, morgen het woord te voeren?

De heer Slotemaker de Bruïne, Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen: Zooals U wilt, Mijnheer de Voorzitter.

De algemeene beraadslaging wordt verdaagd.

* * *

Zitting van 4 Mei.

De algemeene beraadslaging wordt hervat.

De heer Slotemaker de Bruïne: Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, Mijnheer de Voorzitter! Er zijn drie onderwerpen, waarover ik nog een en ander zeggen moet in verband met de opmerkingen, die gisteren zijn gemaakt bij de replieken.

In de eerste plaats de vraag van de vestiging, uitsluitend te Utrecht. De geachte afgevaardigde dr. Vos heeft gemeend, dat ik aan zijn opmerkingen te weinig aandacht heb geschonken. Ik geloof dit te mogen ontkennen. Ik heb op twee punten gewezen, waarom de localisering te Utrecht mij wenschelijk schijnt.

In de eerste plaats de quaestie van de rolverdeeling. Nu heb ik ervaring genoeg op dit punt om te weten hoe moeilijk het is tot een rolverdeeling te komen. Als men nu ergens zonder eenig bezwaar die rolverdeeling kan toepassen, laat men dat dan ook doen. Dr. Vos zeide: er komen toch ook wel eens economisch betere tijden dan de huidige.

Ik ben van oordeel, dat het ook dan niet noodig is om doublures te maken. En ik herinner aan artikel 76 der Hoogeronderwijswet, waarin staat, dat te Utrecht de faculteit is van de veeartsenijkunde. Ik kan me niet voorstellen, dat men zou voorstellen dat te wijzigen. Waarom zou men de veeartsenijkunde bepalen tot Utrecht en niet de opleiding tot tandarts? Maar ik heb een tweede argument gebruikt, nl.: laat men toch in dezen tijd alles vermijden, waardoor men het aantal studenten verhoogt in een vak, dat daaraan geen behoefte heeft.

Nu heb ik het rapport-Limburg nog eens opgeslagen en daaruit is mij gebleken, dat over de laatste vijf jaar de behoefte wordt geschat op 150, terwijl de aflevering — als dat woord geoorloofd is — bedragen heeft 500; hetgeen dus beteekent, dat er een groot aantal intellectueelen-afgestudeerden komt, dat geen emplooi kan vinden. Nu wij het zoo droevig vinden, dat ook tal van intellectueelen geen emplooi vinden, zullen we nu dat getal nog vergrooten? Ik meen, dat men wel kans op verhooging van het getal krijgt, wanneer men op 2 of 3 plaatsen opleidt en dat het ook om die reden beter is, op 1 plaats de opleiding te laten blijven.

Ik wijs er in het voorbijgaan op, dat wij de goede richting uitgaan,

wat het aantal studenten betreft; terwijl er in den cursus 1933—1934 nog ingeschreven waren 540, zijn er in den cursus 1938—1939 tot nog toe ingeschreven 385, terwijl de getallen regelmatig terugloopen.

Het tweede onderwerp, waar ik iets over moet zeggen, betreft de vraag of de regeling, gelijk ik mij die in dit wetsontwerp heb gedacht, behoort in de wet op het hooger onderwijs. Mevrouw B a k k e r-N o r t heeft deze vraag nadrukkelijk met ja beantwoord, de heer T i l a n u s heeft er een uitdrukkelijk neen op geantwoord, terwijl dr. M o l l e r minstens met zeer ernstige bezwaren gekomen is. Nu treft het mij evenwel, dat men de bespreking van dit onderwerp onmogelijk los kan maken ten gevolge van de discussie, die hier gisteren heeft plaats gegrepen, van het derde punt, dat ik in dit verband moet noemen, namelijk de quaeſtie van het doctoraat, althans de mogelijkheid van een doctoraat.

Mevrouw D e V r i e s-B r u i n s is er zeer op gesteld, dat die mogelijkheid blijft. De heer T i l a n u s heeft uiteengezet, dat bij de wet, gelijk ik die nu ontworpen heb, aan het Academisch Statuut, artikel 4, rubriek B, paragrafen 22 tot 25, de basis ontvalt. Ik heb dat gisteren ontkend; ik ben geneigd, ook nadat ik de zaak gisteravond opnieuw heb nagegaan, dat nog te ontkennen. Maar ik erken gaarne, dat we hier staan voor een zeer moeilijke materie, omdat de wet op het hooger onderwijs reeds ingewikkeld is; omdat het Academisch Statuut reeds zeer ingewikkeld is; en ik herinner er aan, dat gisteren bleek, hoe niet alle geachte afgevaardigden voor den geest hebben, wat de wet van 1865 en de wet van 1878 op dit punt naast elkaar bedoelen.

Ik heb gisteren gemist de schriftelijke voorbereiding voor een dergelijke materie, gelijk wij die gewoonlijk toch genieten mogen. Dat die schriftelijke voorbereiding zoo niet geheel dan toch grootendeels ontbroken heeft, ligt ook weer voor de hand, want de scherpe aandacht op het vraagpunt is veroorzaakt door een adres, dat de Kamer heeft bereikt, nadat het eindverslag was verschenen.

Onder deze omstandigheden meen ik, dat het geen aanbeveling verdient, de discussie op dit punt voort te zetten. Ik zou het daarom waardeeren, wanneer u, Mijnheer de Voorzitter, kon besluiten of doen besluiten, dat de behandeling van dit wetsontwerp wordt verdaagd, ten einde mij de gelegenheid te geven een Nota in te dienen, waarin de materie wordt uiteengezet, gelijk dat anders zou zijn geschied bij de Memorie van Antwoord; waarna schriftelijk of mondeling de Kamer haar reactie zal kunnen geven. Dan zal, naar ik meen, een discussie meer vruchtdragend kunnen zijn.

De V o o r z i t t e r: In verband met het door den heer Minister gesprokene, stel ik aan de Kamer voor, de behandeling van het ontwerp van wet te schorsen en het onderwerp van de agenda af te voeren.

Daartoe wordt besloten.